

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Oddlužení jako způsob řešení úpadku dlužníka

**Diplomant:
Radek Klesá**

Plzeň 2012

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Oddlužení jako způsob řešení úpadku dlužníka

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Jan Blažek

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Diplomant:

Radek Klesa

Plzeň 2012

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radek KLESA**
Osobní číslo: **R07133**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Oddlužení jako způsob řešení úpadku dlužníka**
Zadávací katedra: **Katedra soukromého práva a civilního procesu**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Historický a filozofický exkurz
3. Zásady a principy insolvenčního řízení
4. Proces předcházející povolení oddlužení
5. Platná právní úprava oddlužení ve světle judikatury českých soudů
6. Právní, ekonomické a sociální dopady oddlužení včetně dostupných statistických údajů
7. Srovnání úpravy oddlužení v České republice s úpravou ve Spojených státech Amerických, Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku, Spolkové republice Německo
8. Očekávaný legislativní vývoj a úvahy de lege ferenda
9. Závěr

Rozsah grafických prací: 60
Rozsah pracovní zprávy: tištěná
Forma zpracování diplomové práce: viz příloha
Seznam odborné literatury: viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jan Blažek**
Katedra soukromého práva a civilního procesu

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2011**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2012**

Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 13. října 2011

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Oddlužení jako způsob řešení úpadku dlužníka“ zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Plzni dne

.....

Poděkování:

Rád bych poděkoval JUDr. Janu Blažkovi za odborné vedení mé diplomové práce. Velmi přínosné pro mě byly podněty, které mi poskytoval během realizace celé práce. Vážím si postoje, který zastává při práci se studenty a jeho vědeckých i pedagogických schopností.

ÚVOD	1
1. HISTORICKÝ A FILOZOFICKÝ EXKURZ	3
2. ZÁSADY A PRINCIPY INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	10
3. PROCES PŘEDCHÁZEJÍCÍ POVOLENÍ ODDLUŽENÍ	14
3.1. VYMEZENÍ POJMU ÚPADEK DLUŽNÍKA.....	14
3.2. ZAHÁJENÍ INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	17
3.2.1 <i>Insolvenční návrh</i>	18
3.2.1.1 Náležitosti insolvenčního návrhu	18
3.2.1.2 Odmítnutí insolvenčního návrhu	20
3.2.2 <i>Návrh na povolení oddlužení</i>	21
3.2.2.1 Osoby aktivně legitimované k podání návrhu na povolení oddlužení	22
3.2.2.2 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení	28
3.2.2.3 Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení	31
3.2.2.4 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.....	32
3.3. NÁKLADY ŘÍZENÍ.....	35
4. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ODDLUŽENÍ VE SVĚTLE JUDIKATURY ČESKÝCH SOUDŮ	40
4.1. ROZHODNUTÍ O ÚPADKU DLUŽNÍKA A POVOLENÍ JEHO ODDLUŽENÍ	40
4.2. PROCESNÍ ÚKONY NAVAZUJÍCÍ NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ	41
4.2.1 <i>Přihlašování pohledávek</i>	41
4.2.2 <i>Přezkumné jednání</i>	44
4.2.3 <i>Schůze věřitelů a hlasování o způsobu oddlužení</i>	47
4.3. ROZHODNUTÍ O SCHVÁLENÍ (NESCHVÁLENÍ) ODDLUŽENÍ	51
4.3.1 <i>Způsoby provedení oddlužení</i>	53
4.3.1.1 Oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty	53
4.3.1.2 Oddlužení formou plnění splátkového kalendáře	54
4.3.1.3 Kombinace provedení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře	56
4.4. PROBLEMATICKÉ ASPEKTY ODDLUŽENÍ MANŽELŮ.....	58
4.4.1 <i>Majetek a závazky ve společném jmění manželů</i>	58
4.4.2 <i>Aktivní a pasivní legitimace</i>	59
4.4.3 <i>Právní úprava oddlužení manželů v insolvenčním zákoně</i>	61

4.4.4	<i>Oddlužení manželů ve světle judikatury</i>	63
4.5.	ZRUŠENÍ SCHVÁLENÉHO ODDLUŽENÍ	65
5.	PRÁVNÍ, EKONOMICKÉ A SOCIÁLNÍ DOPADY ODDLUŽENÍ VČETNĚ DOSTUPNÝCH STATISTICKÝCH ÚDAJŮ	68
6.	SROVNÁNÍ ÚPRAVY ODDLUŽENÍ V ČESKÉ REPUBLICE S ÚPRAVOU VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH, SPOJENÉM KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA, SPOLKOVÉ REPUBLICHE NĚMECKO	72
6.1.	ÚPRAVA ODDLUŽENÍ VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH	72
6.2.	ÚPRAVA ODDLUŽENÍ VE SPOJENÉM KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA	75
6.3.	ÚPRAVA ODDLUŽENÍ VE SPOLKOVÉ REPUBLICHE NĚMECKO	77
7.	OČEKÁVANÝ LEGISLATIVNÍ VÝVOJ A ÚVAHY DE LEGE FERENDA	79
	ZÁVĚR.....	82
	RESUME	84
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	86

Úvod

Život na dluh je typickým jevem a do jisté míry i motorem současné konzumní společnosti. Překročili-li však výše dluhu únosnou hranici, stává se zadlužení brzdou jejího dalšího vývoje. To platí jak pro státy, regiony, obce, či podnikatele, tak i pro jednotlivé domácnosti.

Zadlužení domácností, v poslední době se lavinovitě šířící Českou republikou, má mnoho příčin, mezi nimiž významnou roli nepochybně hrají tzv. „rychlé půjčky“, tedy spotřebitelské úvěry poskytované bez zajištění, zato s vysokými úrokovými sazbami a smluvními pokutami. Tento negativní trend přinutil zákonodárce k doplnění stávajících právních nástrojů o institut oddlužení, určený k řešení platební neschopnosti domácností a dalších nepodnikajících subjektů, fyzických i právnických osob.

Předešlá právní úprava, obsažená v zákoně č. 378/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), řešila platební neschopnost dlužníka – nepodnikatele především likvidačním způsobem, a to konkursem. ZKV sice obsahoval též institut vyrovnání, jakožto sanační řešení úpadku, ale to nemělo pro věřitele patřičný ekonomický efekt a pro dlužníky byly podmínky vyrovnání obtížně splnitelné, proto k jeho aplikaci docházelo zcela ojediněle. Zbýval jen konkurs.

Konkurs může být zajímavý například pro předlužené obchodní společnosti, které po jeho zrušení zpravidla zaniknou a s nimi i jejich závazky. Naproti tomu pro fyzickou osobu má konkurs vždy velmi negativní dopad: během konkursu je zbavena veškerého zpeněžitelného majetku, ale dluhy, uspokojené většinou jen v nepatrném rozsahu, jí zůstávají, takže vše, co v budoucnu získá nad životní minimum, bude jí znovu a znovu zabavováno. Taková osoba často ztrácí jakoukoli ekonomickou perspektivu pro celý zbytek života a stává se přítěží pro společnost, neboť nevyhledává legální pracovní příležitosti, obstarává si příjmy v zóně šedé ekonomiky a často se stává trvalým příjemcem sociálních dávek. Výjimkou není ani trestná činnost, zejména krádeže nebo požívání drog.

Z těchto důvodů bylo po roce 2000, při přípravě rekonstrukce insolvenčního práva, hledáno takové řešení pro zadlužené fyzické osoby, které by jim umožnilo nový start bez starých zátěží a zároveň bylo přijatelné i pro jejich věřitele. Takové řešení bylo nalezeno v institutu oddlužení, upraveném v ustanovení § 389 až § 418 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, dále též „IZ“). Jak napovídá důvodová zpráva k tomuto zákonu, bylo oddlužení původně koncipováno jako řešení platební neschopnosti i pro drobné podnikatele (rodinné firmy), k omezení na nepodnikatele došlo až při projednávání v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Oddlužením je dlužníku především umožněno žádat po splnění stanovených podmínek o osvobození od zbytku svých dluhů. Osvobození od zbytku dluhů (včetně úroků z prodlení, smluvních pokut, poplatků a jiných sankcí) dlužníka též motivuje k tomu, aby žádal o povolení oddlužení bez zbytečného odkladu a usiloval o uspokojení věřitelů alespoň v zákonem stanoveném rozsahu. V průběhu oddlužení je dlužníku ponecháno dispoziční právo k majetku nepodléhajícímu oddlužení, a to včetně nezabavitelné části příjmů. Zahraniční zkušenosti potvrzují, že oddlužení je v konečném důsledku i ve prospěch věřitelů. V rámci oddlužení totiž i nezajištěný věřitel obdrží alespoň část své pohledávky od dlužníka jinak zcela nemajetného či dlužníka, jehož jediný zpeněžitelný majetek je zatížen zástavním právem nebo jiným zajišťovacím institutem. Konkurs na majetek takového nemajetného dlužníka by měl jen formální význam, nezajištěný věřitel by zpravidla neobdržel ničeho a v exekuci by měl naději na uspokojení jen věřitel s nejlepším (prvým) pořadím.

Odborných prací, které by se zabývaly institutem oddlužení, je prozatím poskrovnu, téměř bezvýhradně pak absentují rozsáhlejší zpracování recentní judikatury.

Smyslem této práce je nastínění základů insolvenčního řízení, dále pak komplexní zpracování pozitivní právní úpravy oddlužení v platném právu a její odraz v rozhodovací praxi soudů. Práce se spíše vyhýbá hlubším teoretickým rozborům, byť zejména obecným otázkám oddlužení by bylo možno věnovat celou monografii, neboť se snaží zmapovat a pojmut především oblast aplikace platného českého práva.

1. Historický a filozofický exkurz

Právní institut oddlužení v sobě nese širší problematiku, než jakou zahrnuje právo samotné, neboť je vystavěn na určité kontradikci. Na jednu stranu chrání věřitele, který získává poměrnou část z dlužníkovy majetku, avšak na druhou stranu dává dlužníkovi možnost splnit ze závazku méně, než se zavázal. Pouhá ospravedlnitelnost takového právního institutu má celospolečenské konotace, jež vedou významově k performativnosti společnosti. Pokud je zjištěn úpadek fyzické osoby, nejde jen o subsumpci skutkového stavu pod zákonná ustanovení insolvenčního zákona, ale jedná se i o lidskou osobu samotnou. Taková ekonomická likvidace může být často i likvidací faktickou, jelikož vyřazení z ekonomického života, nota bene ve stavu společnosti dnešní, je vyřazením konečným. Tím je myšleno, že takový dlužník dospěje do bodu nula, jehož návrat do klasických struktur společnosti je vyloučen, jelikož motivační stránka jeho osobnosti, která je každé lidské osobnosti vlastní, je naprosto vymizelá. Zde je nutno zmínit, že každá společnost má svůj určitý počet jedinců, kteří jsou z klasických struktur a života vyloučeni. V zájmu každého sociálního systému však je, aby tento počet do značné míry eliminoval. Je naprosto transparentní zmínit, že tento počet je dosti významným kriminogenním a sociálně – patologickým faktorem.

Výše byl nastíněn individuální charakter dlužnického vztahu směrem k jedinci. Druhou stránkou věci však je systém výměny kapitálu, jako prostředek rychlejší evoluce společnosti. Radikálním úhlem pohledu by byla teze: bez půjčky peněz není vývoje. Pokud bylo v předešlém pojednáno o motivaci dlužníka vést společenský, tudíž i ekonomický život, pak u věřitele je deskripce jeho motivace mnohem jednodušší, a tou je zisk. Současná krize finančního systému, která byla odstartována destabilizací světového trhu s hypotékami, nám však ukazuje, že ekonomický systém založený pouze na maximalizaci zisku, může být ve své podstatě sebezničující. Takový transfer totiž nesměřuje k vývoji společnosti, nýbrž k její stagnaci a nese v sobě přerozdělení bohatství silně nerovnoměrným způsobem, který ve svém důsledku překračuje pravidla morálky (morální hazard). Ovládací charakter věřitelského postavení již znal i Starý zákon.

V páté knize Mojžíšově [Deuteronomium], kapitole 15, verši 6, můžeme číst: "Půjčíš mnoha národům, ale ty si nevypůjčíš; ovládneš mnoho národů, ale oni tě neovládnu".

Například i Viktor Knapp byl přesvědčen, že v právu musí být obsaženy mechanismy, které chrání jedince proti němu samému, přestože již dnes není možné sám sebe prodat do otroctví či nevolnictví.¹

Je jasné, že historické determinanty oddlužení zdaleka přesahují rozměr a podstatu této diplomové práce, a proto bude těžištěm této kapitoly zejména nastínění různých řešení a myšlenkových proudů, které společnost ovlivňovaly v průběhu jejího vývoje a jakým způsobem byla řešena rovina problematiky právního vztahu mezi dlužníkem a věřiteli.

Historické konsekvence, v jejichž odrazu lze spatřovat prvky institutu oddlužení, sahají až do dávné minulosti. Je patrné, že hovořit v lidské společnosti o postavení věřitele a dlužníka lze až s vnitřní diferenciací sociálních a majetkových tříd. Na tento vývoj samozřejmě měl vliv způsob hospodářství, resp. ekonomický způsob života. Nasměrovaná evoluce od přisvojovacího hospodářství, tedy od lovu a sběru, k hospodářství výrobnímu, umožňovala větší kumulaci kapitálu, resp. majetku, který byl přebytkem. Tento přebytek byl samozřejmě kontrolován a ovládán nejvyšší vrstvou, a to zejména aristokracií nebo duchovenstvem. Jelikož však předmětem této práce není těžiště historické, ale právní, nebudeme se zabývat analýzou postavení nižších jedinců v otrokářských despociích, a počátky oddlužení budeme hledat v kolébce moderního uspořádání lidské společnosti, kterou je starověké Řecko. Příkladem snahy o odstranění sociálních tenzí jsou reformy, kterými prošly Athény.

Solónovy reformy (roku 594-3 před n.l.) přinesly sociální ochranu dlužníkům. Bývalým rolníkům, kteří ztratili svoji půdu pro dluhy, byla státem přidělována půda, aby jim byl umožněn návrat do ekonomického života. Tuto půdu získal stát od jednotlivců, kterým byla zabavena nad stanovenou přípustnou hranici výměry pozemkového vlastnictví.²

¹ Srov. KNAPP V. *Teorie práva*. 1. vyd, Praha: C. H. Beck, 1995. s. 20.

² SCHELLE K. a kol. *Právní dějiny: systém a instituce*. 1vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. s. 114.

Na tyto reformy později navázal Kleisthenés, avšak vrcholem pokusů o „oddlužení“ byla doba Periklova, která se kryje s klasickou řeckou demokracií. Samotný Perikles odpustil nejchudší části obyvatelstva dluhy, načež je jasné, že tento krok byl samozřejmě politicky motivovaný.

Podrobnější způsoby řešení úpadku můžeme dále nalézat ve starověkém Římě. Způsob, jakým se dlužník mohl vyvázat ze svého dluhu, až za téměř drakonických podmínek, byl níže popsán v Zákoně dvanácti desek.

S vyvlastněním pro dluhy se ve starém právu obcí nikdy nesetkáváme. Zákon dvanácti desek zajisté dlužníka nešetřil, přesto však nedovoloval, aby byl pozemek zabaven ve prospěch věřitele. Za dluh odpovídalo tělo člověka, ne jeho půda, protože půdu nelze oddělit od rodiny. Je snazší člověka zotročit, než mu odebrat vlastnické právo, které patří jeho rodině, ne jemu samému. Dlužník je dán do rukou věřitele, jeho půda jde do otroctví s ním. Pán, který užívá ve svůj prospěch fyzickou sílu člověka, požívá tak i plodů jeho země, ale nestává se jejím vlastníkem. Tak je vlastnické právo nadřazené a nezczitelné.³ Toto pojetí sice zotročuje dlužníka pro jeho dluhy, avšak je ponechán prostor pro ekonomický život zadlužené rodiny. Výnosy fyzické práce a výnosy jeho nemovitostí ovšem náležejí pánovi.

Přestože tedy v římském právu platila zásada, že římský občan nemůže být na území Říma zotročen, existovala i výjimka, a tím byl vznik statutu otroka pro dluhy. Toto právní pojetí bylo platné až do přijetí lex Poetelia Papiria de nexis v roce 326 př.n.l.⁴

Od zrušení otroctví pro dluhy musela římská společnost najít nové způsoby pro efektivní zajištění dluhu. Níže je uvedeno, jakým způsobem se přešlo od ručení vlastní osobou k ručení vlastním majetkem a dále jakým způsobem byla obcházena zásada, že dlužník nemůže být zbaven svého vlastnictví.

³ COULANGES, F. *Antická obec: [studie o kultu, právu a institucích starého Řecka a Říma]*. Praha: SOFIS, 1998. s. 70.

⁴ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 65.

„Úpravy známé pod názvy fiduciární mancipace a pignus, byly Serviovým dílem, postranní cestou, jak zajistit zaplacení dluhu věřiteli. Nepřímo dokazují, že vyvlastnění pro dluhy existovalo. Později, když se tělesné otroctví zrušilo, bylo třeba najít prostředek vlivu na statky dlužníka. To nebylo snadné, ale rozlišení, které se dělalo mezi vlastnictvím a držbou, poskytlo záchranu. Věřitel obdržel od praetora právo prodat ne vlastnictví *dominium*, ale dlužníkovy statky *bona*. Tedy dlužník skrytým vyvlastněním pouze ztratil užívání svého vlastnictví.“⁵

Po úpadku klasického římského právního systému je celá kontinentální Evropa ovládána hlavním myšlenkovým proudem a tím je křesťanství. Středověký vývoj ovlivňovaný právě křesťanskou naukou v sobě obsahuje několik logických paradoxů. Na jedné straně stojí klasická teze „odpouštěj bližnímu svému“, na druhé straně však stojí „touha po ekonomickém vývoji“, která je zejména reprezentována šlechtou a později samotnými městy.

Performativní vývoj ve společnosti však není možný bez pohybu kapitálu. Tento pohyb kapitálu byl brzděn zákazem půjčování peněz na úrok, jelikož takové jednání je nekřesťanské a jakákoliv, byť i minimálně úročená půjčka, je považována za lichvu. Lichva je tedy ve své podstatě ve středověké společnosti hříchem. Avšak i silně církevními dogmaty ovlivňovaná společnost si našla způsob, jak uspokojit přirozenou touhu po transferu kapitálu. Tento zákaz byl tedy již i ve středověku obcházen simulací a disimulací právních vztahů, jejichž pojetí bude níže specifikováno u historie zemí Koruny české. Jediná společenská vrstva, která mohla „veřejně“ na úrok půjčovat, byli ve středověké společnosti Židé. Často to také byl jejich jediný možný způsob obživy. Tento systém byl ovšem nerovnoměrný, jelikož nezaručoval rovnocenné postavení dlužníka a věřitele. Věřitel se totiž z pohledu většinové, křesťansky orientované společnosti svým půjčováním peněz dopouštěl hříchu, kterým byla právě lichva. Bylo by proto naprosto amorální tvrdit, že středověké pogromy na židovské obyvatelstvo byly svébytným způsobem oddlužení. Je tedy zjevné, ad absurdum, že i v historii lze nalézt závazkový vztah v obráceném gardu,

⁵ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 65.

tedy že souhrn půjčených peněz může vést k likvidaci věřitele. Tento radikální příklad je pouze jedním z odkazů na to, že absence systematického řešení možnosti konsolidace dluhů může vést k destabilizačním výkyvům ve společnosti a způsobovat sociální atrofii.

Jedním z příkladů je období vlády krále Eduarda I. ve Velké Británii. „V roce 1275 vydal protižidovský dekret, který zakazoval lichvu. Tento zločin se později přiřadil k rouhání, což byl ještě závažnější přestupek. V roce 1278 došlo k zatčení několika skupin Židů v zemi. Velké procento jich skončilo v londýnském vězení Toweru. Podle jednoho kronikáře jich na 300 oběsili. Jejich majetek poté propadl koruně a nabytá částka byla pokusem pro Eduarda, aby v tom pokračoval.“⁶

Dalo by se říci, že takové pojetí půjčování bylo středověké společnosti vlastní a bylo ukončeno s nástupem osvícenství a novověku. Od vzniku moderních kodexů jako je Code civil z roku 1804 či AGBG z roku 1811 se pak odvíjí vznik moderních obchodních kodexů a k tomu se váže i moderní konstrukce fungování kapitálových společností. Tento vývoj ukazuje klasickou kontradikci dvou zájmů a tím je maximalizace zisku na straně jedné a minimalizace rizik na straně druhé.

Od těchto fundamentů moderního práva se pak dále odvíjí následující pojednání o právním institutu oddlužení v recentním českém právu i jeho komparace se současným zahraničním pojetím.

Nyní se podrobněji podíváme na historické souvislosti v právních dějinách v českých zemích.

Zmíněný zákaz lichvy byl obcházen i v českých zemích. Jednou ze starších forem jejího obcházení byl institut tzv. věčných, holých či komorních platů. Postupným vrstvením těchto platů na nemovitosti docházelo fakticky k tomu, co bychom dnes mohli označit za předlužení. Tento systém pak ve svém důsledku způsoboval chaos, jelikož půjčky byly disponovány osobám, avšak vždy zatěžovaly nemovitosti, tudíž byly pouze a zcela věčného charakteru.

⁶ JOHNSON, P. *Dějiny židovského národa*. 1. Vyd. Řevnice: Rozmluvy, 1995. s. 208.

Na přelomu 15. a 16. století je úrok nejen trpěn, ale právně upraven. V roce 1484 je stanovena úroková míra na 10%, roku 1543 je pak snížena na 6%, kdy za lichvu je považováno pouze vymáhání vyšších úroků. Tuto nižší úrokovou míru pak převzalo pro období absolutismu i Obnovené zřízení zemské. Tento pokus o nastolení jasných pravidel, za kterých je půjčka poskytována, měl ukotvit reálné postavení věřitele a dlužníka a zároveň omezit „úpadky“ dlužníků.

Z výše uvedeného je patrné, že dluhy byly spíše věcného než obecného charakteru a nebyl zde žádný patrný nástroj, jakým vyřešit situaci, kdy míra pasiv převýšila aktiva. Bez nastavení jasných pravidel nebo zrušení těchto závazků nebyla dána žádná možnost oddlužení.

Krajním prostředkem ručení dlužníka za dluhy vážnoucí na jeho osobě bylo ručení osobní svobodou, ať už se jednalo o ležení či o vězení dlužnické. „Instituce ležení byla založena na smlouvě mezi věřitelem a dlužníkem a spočívala v tom, že insolventní dlužník se musel na vybídnutí věřitele dostavit do hostince, krčmy i se svými služebníky, a tam tak dlouho pobývat, dokud neopatřil peníze k zaplacení dluhu. Vedle omezení osobní svobody ztěžovalo jeho postavení i narůstání výdajů za pobyt, které byly často i právně reglementovány. Někdy se stávalo, že za dlužníka ležely osoby, které k tomu za úplatu najal. Vedle tohoto smluvního omezení osobní svobody existovalo i dlužnické vězení. Pro šlechtice to bylo např. vězení na Pražském hradě. Městské právo nazývalo zajištění osoby dlužníka či věci pro dluh „stavuňkem“ či stavováním. Prováděl ho městský rychtář a pro uspokojení dluhu městských věřitelů mohly být stavovány věci osob šlechtických, pokud byly upomenuty prostřednictvím krajských hejtmanů a do 14 dnů svůj dluh nezaplátily. Pro měšťany bylo dlužnické vězení na radnicích, oddělené ovšem od kriminálních zločinců. Za dlužnické vězně byli právně odpovědní věřitelé, zejména za jejich život a zdraví. Výslovně byla zakázána vězení soukromá a svévolné zacházení s dlužníky. V zemském právu mohl dosáhnout uvěznění dlužníka věřitel tím, že

požádal o vydání tzv. zatýkacího listu, na jehož základě pak byl dlužník uvězněn.“⁷

Dlužnická vězení měla tehdy velmi silný motivační význam pro splnění dluhu dlužníkem. Vedlejším efektem bylo, že za dlužníka často dluhy vyplatil někdo jiný, aby mohl být dlužník propuštěn na svobodu. Tento systém tedy měl silný nátlak na osobu dlužníka a jeho blízké, na druhou stranu neřešil jakým způsobem lze dluh splnit.

Z výše uvedených reminiscencí z historie lze vyčíst, že již od starověku hledala lidská společnost způsob konsolidace dluhů. Postupně, jak se proměňovalo vnímání lidské bytosti, tak se i přístup k postavení dlužníka zlepšoval, například postupným upuštěním od otroctví pro dluhy, přes odstranění dlužnických vězení až k moderní tezi, že nikdo nemůže být zbaven svobody proto, že nemohl dostát soukromému závazku.

Způsob, jak minimalizovat škody z mnohosti závazků, které dlužník již není schopen plnit, nám dává právě institut oddlužení, který bude podrobně analyzován v dalších kapitolách této diplomové práce.

⁷ MALÝ, K a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Vyd. Praha: Linde, 2003. s. 136.

2. Zásady a principy insolvenčního řízení

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, který do právního řádu České republiky zavedl institut oddlužení, svým rozsahem naplňuje znaky ucelené zákonné úpravy. O insolvenčním zákoně lze tedy hovořit jako o kodexu. Stejně tak jako jiné kodexy (např. Občanský zákoník) i insolvenční zákon ve svých úvodních ustanoveních, a to v § 5, definuje některé zásady, na nichž spočívá insolvenční řízení. Záměrně používám výraz některé, neboť toto ustanovení podává pouze demonstrativní výčet zásad, na nichž insolvenční řízení spočívá. Insolvenční řízení je v první řadě řízením soudním a platí pro něj tedy i zásady civilního procesu platné obecně pro soudní řízení, ovšem s tou modifikací, kterou jsou právě konkrétní zásady platné pro tento druh řízení. Lze tedy říci, že obecné zásady civilního procesu mají pro insolvenční řízení subsidiární povahu a použijí se jen tehdy, pokud neodporují zásadám tohoto řízení. K tomuto závěru lze ostatně dojít i pomocí ustanovení § 7 IZ, které stanoví subsidiární použití zákona č. 99/1963 Sb., Občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“), neboť právě především tento předpis stojí na obecných zásadách civilního procesu.

V souvislosti s významem zásad je třeba podotknout, že insolvenční právo by mělo být vždy vykládáno v souladu s jeho cíli. To zdůrazňuje i důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu, která uvádí, že zásady insolvenčního zákona v § 5 IZ zakotvují interpretační vodítko pro zodpovězení otázky, zda ten či onen procesní úkon některého z procesních subjektů neodporuje cíli a účelu insolvenčního zákona.⁸ Účelem insolvenčního zákona je uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem. Tímto uspořádáním se rozumí zejména vypořádání nároků věřitelů dlužníka z jeho majetku postupem, který je upraven tímto zákonem. Cílem je pak co nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení dlužníkových věřitelů. Účel a cíl

⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb.

insolvenčního zákona je proto třeba vždy vykládat v kontextu se základními zásadami uvedenými v ustanovení § 5 IZ.⁹

Prvá zásada dle § 5 písm. a) IZ zní: „ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů“. Okruh účastníků insolvenčního řízení, na něž se první zásada vztahuje, je vymezen v ustanovení § 14 až §16 IZ. Jedná se o samotného dlužníka, o jeho věřitele (pokud v řízení uplatňují své právo vůči dlužníku) a o jiné osoby uplatňující své právo v insolvenčním řízení, avšak jen po dobu, po kterou insolvenční soud o jejich právech jedná a rozhoduje. V druhé části první zásady zákon mluví především o požadavcích na řízení. To má být rychlé, hospodárné a má v něm být dosaženo co nejvyššího uspokojení věřitelů (viz též § 1 písm. a) IZ). Všechny tyto tři požadavky spolu úzce souvisí, neboť čím delší řízení je a čím více je v něm konáno nevhodných úkonů, tím menší bývá uspokojení věřitelů na jeho konci. U této zásady je vhodné poukázat na stanovení priorit insolvenčního řízení, a to tak, že rychlost je uvedena na prvním místě před hospodárností a nejvyšším uspokojením věřitelů. Zůstává však otázkou, zda jen zásada sama o sobě napomůže ke zrychlení průběhu insolvenčního řízení. Dle dostupných statistik Ministerstva spravedlnosti činí průměrná délka konkursního řízení v České republice pět a půl roku. Studie zabývající se problematikou českých konkursů zpracované Světovou bankou dokonce hovoří o konkursních řízeních v délce až devíti let.¹⁰

Podle druhé zásady, formulované v § 5 písm. b) IZ, platí, že věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti. Tato zásada, která bývá v literatuře také nazývána zásadou *par conditio creditorum* či zásadou *pari passu*¹¹, tedy zásadou rovného postavení resp. kroků věřitelů, ve skutečnosti modifikuje (v neprospěch rovnosti) první zásadu a její

⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsob jeho řešení (insolvenční zákon)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 162.

¹⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Bek, 2010. s. 10.

¹¹ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 169.

obecný požadavek, aby „žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn“. Insolvenční proces tedy nezakládá absolutní rovnost věřitelů, ale rovnost uvnitř nerovných skupin věřitelů. Ta se nejzřetelněji projevuje v rozdílném postavení zajištěných a nezajištěných věřitelů a v sankci postihující dlužníka, pokud by zvýhodnil některého z věřitelů na úkor jiného věřitele z téže skupiny (např. při schvalování reorganizačního plánu).

Třetí zásada insolvenčního řízení má svůj základ v jednom ze základních sloupů práva římského, totiž v zásadě *pacta sunt servanda*. Ustanovení § 5 písm. c) IZ deklaruje, že práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení nelze omezit rozhodnutím insolvenčního soudu, ani postupem insolvenčního správce, nestanoví-li insolvenční zákon jinak. Jde o klasický postulát hmotného práva, jak jej známe například z občanského zákoníku. Tato zásada má vnést do právních a ekonomických vztahů jistotu, že práva, nabytá věřitelem před zahájením insolvenčního řízení, zůstanou mu zachována i v samotném průběhu tohoto řízení. Insolvenční zákon se zde výrazně odklonil od dřívější úpravy, obsažené v ustanovení § 27 odst. 5 ZKV, podle níž byly osoby, zajišťující svým majetkem pohledávky za dlužníkem v úpadku („úpadcem“), povinny plnit nikoli zajištěným věřitelům, ale do konkursní podstaty, takže práva těchto věřitelů, nabytá před zahájením tehdejšího konkursního či vyrovnacího řízení, byla v podstatné míře oslabena a posléze krácena podle § 28 odst. 3 ZKV. Ovšem i insolvenční zákon stanoví výjimky ze své třetí zásady, a to zejména tam, kde je třeba dát přednost ochraně práv určité množiny věřitelů před právem jednotlivce, byť nabytého v dobré víře. V takovém případě zákon označuje určitý dlužníkův úkon jako odporovatelný či neúčinný vůči věřitelům (§ 240-242 IZ). Ztrátou práva zákon též sankcionuje „nebdělé“ věřitele, kteří nepřihlásili včas a řádně své pohledávky za dlužníkem (§ 173 odst. 1, § 188 odst. 2, § 299 odst. 2 in fine, apod.).

Výčet zásad uzavírá příkaz zakotvený v ustanovení § 5 písm. d) IZ, podle něhož jsou věřitelé povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon. Tato zásada představuje vůdčí princip celého insolvenčního řízení,

stanovující povinnost věřitele uspokojit svou pohledávku před insolvenčním fórem, nikoli individuálně. I touto zásadou má být především chráněn společný zájem věřitelů, nikoli však na úkor zásady třetí, jak vyplývá např. z ustanovení § 183 odst. 1 a 2 IZ.

3. Proces předcházející povolení oddlužení

3.1. Vymezení pojmu úpadek dlužníka

Institut úpadku je pojem, který prostupuje celým insolvenčním řízením a je zároveň základním kamenem, na němž je insolvenční řízení vybudováno. Insolvenční řízení lze oprávněně zahájit jen ohledně dlužníka, jenž je v úpadku nebo jemuž úpadek hrozí.¹² Definice úpadku je obsažena v § 3 IZ a rozlišuje jednak úpadek ve formě platební neschopnost a dále úpadek ve formě předlužení.

„Jak zákon definuje úpadek je zcela zásadní otázkou. Pokud je definice příliš široká, spustí se insolvenční mechanismy příliš brzy a postihnou osoby, které se de facto v úpadku nenacházejí. Na druhou stranu pokud je příliš úzká, některé osoby skončí v úpadku příliš pozdě, což negativně ovlivní možnosti věřitelů dosáhnout optimální míry návratnosti jejich investice. Oba důsledky vedou k významným společenským neefektivitám.“¹³

Úpadek při platební neschopnosti nastává v případě, že má dlužník více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti a zároveň tyto závazky není schopen plnit. Z dikce ustanovení § 3 odst. 1 IZ vyplývá, že shora uvedené podmínky musí být splněny kumulativně. K podmínce kumulativnosti zákonných předpokladů úpadku dlužníka lze zmínit usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. KSHK 40 INS 2900/2008, 1 VSPH 165/2008-A v němž soud konstatoval, že úpadek insolvenční může být naplněn pouze v případě, že situace dlužníka naplňuje současně všechny znaky uvedené v § 3 odst. 1 IZ.¹⁴

Mnohost věřitelů je logicky naplněna, jsou-li věřitelé alespoň dva. Nejvyšší soud České republiky tuto podmínku blíže specifikoval v usnesení ze dne 30. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 1121/2004, když uvedl, že dlužník musí

¹² RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 195.

¹³ SCHELLE, Karel. *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2006. s. 105.

¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. KSHK 40 INS 2900/2008, 1 VSPH 165/2008-A.

mít nejméně dva věřitele, z nichž každý má proti němu pohledávku po lhůtě splatnosti, přičemž tento předpoklad není naplněn pouze jednou solidární pohledávkou věřitelů, neboť v tomto případě se jedná o jeden závazek s několika subjekty na straně věřitele.¹⁵ Uvedený závěr Nejvyššího soudu České republiky tak vyústil v další podmínku – mnohost pohledávek. Na mnohost věřitelů dále navazuje ustanovení § 143 odst. 2 IZ, které stanoví obligatorní zamítnutí insolvenčního návrhu podaného věřitelem pro případ, že nebyla osvědčena existence alespoň jedné další osoby, která má proti dlužníku splatnou pohledávku. Předmětné ustanovení však taktéž reaguje proti tzv. šikanózním návrhům se snahou omezit nepříznivé následky pro dlužníka, kdy stanoví, že za dalšího věřitele se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního návrhatele za dlužníkem nebo její část v době šesti měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení. Podávání šikanózních návrhů je jevem, který se v praxi vyskytuje často, a různé subjekty se jím snaží docílit destabilizace ekonomické situace dlužníka. Věřitelé využívají insolvenční řízení především jako nátlakovou metodu na dlužníka, aby uhradil případné sporné pohledávky, či se jím snaží nahradit nalézací řízení.

Existence závazků po dobu delší třiceti dnů je další podmínkou úpadku dlužníka. Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona vyplývá, že doba třiceti dnů nebyla vybrána náhodně, ale navazuje na ustanovení § 369a zákona č. 513/1991 Sb., Obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“), které na tuto lhůtu váže vznik práva na zaplacení úroků z prodlení. Zakotvením doby třiceti dnů v ObchZ zákonodárce de facto splnil povinnosti členského státu Evropské unie a zavedl do českého právního řádu principy závazné směrnice¹⁶. Stanovením doby třiceti dnů zákonodárce také odstranil nedostatek předešlé právní úpravy v ZKV, který namísto určení specifické doby pouze definoval úpadek dlužníka jako situaci, kdy dlužník není schopen po delší dobu plnit své

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 1. 2007, sp.zn. 29 Odo 1121/2004.

¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. 6. 2000 o boji proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

splatné závazky.¹⁷ Nutno však podotknout, že na nedostatek určení specifické doby v předešlé právní úpravě se snažily reagovat soudy. Dle rozhodovací praxe soudů byl požadavek neschopnosti naplněn, uběhlo-li od splatnosti alespoň šest měsíců.¹⁸

Neschopnost plnit své závazky je poslední podmínkou, která má zabránit zneužití relativně krátké doby třiceti dnů blíže popsané v předchozím odstavci k řetězovým úpadkům. Z uvedeného vyplývá, že pro běh lhůty třiceti dnů jsou relativní pouze takové závazky, které dlužník není schopen plnit. Zákon platební neschopnost dále konkretizuje prostřednictvím čtyř vyvratitelných právních domněnek, které jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 3 odst. IZ. Postačí splnění alespoň jedné z následujících domněnek:

- dlužník zastavil placení podstatné části svých peněžitých závazků;
- dlužník své peněžité závazky neplní po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti;
- není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníkovi výkonem rozhodnutí nebo exekucí;
- dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 IZ, kterou mu uložil insolvenční soud. Jedná se o seznamy majetku, závazků, zaměstnanců dlužníka a listin, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka. V podstatě se jedná o sankci za neochotu dlužníka podrobit se pravidlům insolvenčního řízení.

Insolvenční zákon obohatil české insolvenční právo o institut hrozícího úpadku. Ustanovení § 3 odst. 4 IZ stanoví, že o hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Tato definice sice neobsahuje výslovný požadavek na mnohost věřitelů a splatnost jejich pohledávek, avšak z povahy věci plyne, že „neschopnost splnit podstatnou část peněžitých závazků“ se musí týkat

¹⁷ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona ZKV.

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 9. 2003 sp. zn. 29 Odo 564/2001.

více věřitelů, neboť neschopnost plnit jedinému věřiteli (bez ohledu zda v budoucnu či v přítomnosti) lze řešit standardními postupy dle obecných předpisů, nikoli insolvenčním řízením se všemi jeho důsledky. Dlužník tedy naplní ustanovení § 3 odst.4 IZ, jestliže mu reálně a v reálném čase hrozí úpadek pro platební neschopnost podle § 3 odst.1 IZ s tím, že tato neschopnost se bude týkat více věřitelů, jejichž pohledávky představují podstatnou část všech závazků dlužníka, a to závazků vyjádřitelných v penězích. Není pochyb, že teprve delší soudní praxe ustálí interpretaci tohoto ustanovení, prozatím lze vycházet z rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSČR 1/2008, publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 88/2010. V souladu s ustanovením § 97 odst. 2 IZ je oprávněn k podání insolvenčního návrhu z důvodu hrozícího úpadku jen dlužník. „Kdyby tak mohli učinit i věřitelé, bylo by nutno se obávat toho, že budou podávat insolvenční návrhy v širší míře coby způsob nátlaku vůči svým dlužníkům, sledující účely, jenž jsou s principy insolvenčního řízení v rozporu.“¹⁹

3.2. Zahájení insolvenčního řízení

Návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník, který není podnikatelem. Z ustanovení § 106 odst. 1 a 390 odst. 1 IZ pak vyplývá povinnost dlužníka podat návrh na povolení oddlužení společně s insolvenčním návrhem.

Je však třeba rozlišovat insolvenční návrh jako návrh na zahájení insolvenčního řízení na straně jedné a návrh na povolení oddlužení na straně druhé. Návrh na povolení oddlužení je totiž podáním, jímž se dlužník v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem domáhá rozhodnutí o způsobu řešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením. Jde tedy o dvě různá procesní podání (ač se v případě podání insolvenčního návrhu dlužníkem společně s návrhem na povolení oddlužení jedná formálně o jedno podání), pro která insolvenční zákon předepisuje

¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., k § 97 odst. 2.

různé obsahové náležitosti, a pro která uplatňuje odlišná pravidla i co do požadavku na jejich formu.

Z uvedeného vyplývá, že dříve, než insolvenční soud vůbec přistoupí k posuzování návrhu na povolení oddlužení, musí nejprve posoudit, zda náležitosti stanovené insolvenčním zákonem má samotný insolvenční návrh. Insolvenční soud tedy nejprve zkoumá podmínky, které umožňují rozhodnout o úpadku dlužníka a až následně podmínky pro rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.

3.2.1 Insolvenční návrh

Insolvenční řízení je možné zahájit jen na základě podání insolvenčního návrhu u věcně příslušného soudu. V souladu s ustanovením § 9 odst. 4 o.s.ř. je tímto soudem krajský soud jako soud prvního stupně. Je-li insolvenční návrh podán nesprávně u okresního soudu, je insolvenční řízení zahájeno až dnem, kdy tento návrh dojde na základě jeho postoupení věcně příslušnému krajskému soudu.

3.2.1.1 Náležitosti insolvenčního návrhu

V souladu s ustanovením § 103 odst. 1 IZ musí insolvenční návrh kromě obecných náležitostí, které stanoví ustanovení § 42 odst. 4 o.s.ř., obsahovat označení dlužníka jakožto insolvenčního navrhovatele, popřípadě i označení jeho zástupce, rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, označení důkazů, kterých se dlužník dovolává a musí z něj být patrné, čeho se jím dlužník domáhá.

V insolvenčním návrhu musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka nebo o hrozícím úpadku dlužníka logicky vyplývá. Pouhé konstatování, že dlužník je v úpadku nebo mu úpadek hrozí, není uvedením okolností, které úpadek osvědčují. Jak například vyložil Nejvyšší

soud v usnesení ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. KSBR 31 INS 1583/2008, 29 NSČR 7/2008-A, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 91/2009, požadavek formulovaný v ustanovení § 103 odst. 2 IZ je srovnatelný s požadavkem kladeným na obsah věřitelského návrhu na prohlášení konkursu v ustanovení § 4 odst. 2 věty první ZKV, jež byl předmětem výkladu podaného pod bodem VII. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 52/1998. Zde Nejvyšší soud na dané téma uzavřel, že věřitel musí v návrhu uvést též konkrétní údaje o nejméně jednom dalším věřiteli se splatnou pohledávkou proti dlužníkovi. Přitom též zdůraznil, že povinnost vylíčit v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, není splněna ani tím, že dlužník ohledně těchto skutečností odkáže na listinný důkaz, který připojí k insolvenčnímu návrhu jako přílohu.²⁰ Insolvenční navrhovatel tedy musí uvést úplná a dostatečně konkrétní skutková tvrzení o skutečnostech, jež naplňují skutkovou podstatu úpadku. Insolvenční navrhovatel je povinen k podmínce plurality věřitelů dlužníka v návrhu tvrdit takové skutečnosti, které budou-li osvědčeny či prokázány, umožní přijmout závěr, že dlužník má více věřitelů s pohledávkami po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti a že je není schopen plnit. Další věřitelé musí být v insolvenčním návrhu přesně označeni a jejich pohledávky musí být co do svého důvodu a splatnosti náležitě identifikovány. V případě, že by snad někdo namítal s odkazem na ustanovení § 86 IZ²¹ povinnost insolvenčního soudu provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovy úpadku nebo jeho hrozícího úpadku, než byly účastníkem navrhovány, podotýkám, že tato zásada se může uplatnit pouze v insolvenčním řízení zahájeném bezvadným insolvenčním návrhem. Teprve za předpokladu, že soud má k dispozici bezvadný insolvenční návrh, může přistoupit k další fázi řízení, tedy ke zjišťování, zda dlužník je v úpadku. Není-li tu takový návrh, nesmí insolvenční soud činit žádné další úkony a je povinen takový

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. KSBR 31 INS 1583/2008, 29 NSČR 7/2008, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 91/2009.

²¹ Znění ustanovení § 86 IZ: „V insolvenčním řízení je insolvenční soud povinen provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovy úpadku nebo jeho hrozícího úpadku, než byly účastníky navrhovány.“

návrh odmítnout. Výklad o odmítnutí insolvenčního návrhu je uveden v další části této práce.

Mimo povinný obsah insolvenčního návrhu klade zákon na dlužníka povinnost připojit ke svému návrhu seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků, seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů, seznam svých zaměstnanců, listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek. Obsahovým náležitostí těchto listin je věnována zvláštní pozornost, neboť přispívají k rychlému a účinnému postupu v insolvenčním řízení.²² Seznamy shora uvedené je dlužník povinen podepsat a výslovně v nich uvést, že jsou správné a úplné. Dlužník, který předložený seznam majetku, seznam závazků a seznam zaměstnanců neopatří jím podepsaným prohlášením, že jde o seznam správný a úplný, je důvodem pro jeho odmítnutí.

3.2.1.2 Odmítnutí insolvenčního návrhu

Jestliže insolvenční návrh trpí vadami, pro které nelze v řízení pokračovat, insolvenční soud takový návrh odmítne. Vadami se rozumí nedostatky v zákonem předepsaných náležitostech, neurčitost návrhu anebo jeho nesrozumitelnost. Insolvenční soud vydá usnesení o odmítnutí insolvenčního návrhu nejpozději do sedmi dnů poté, co byl insolvenční

²² Náležitosti seznamu majetku a seznamu závazků stanoví ustanovení § 104 odst. 2 až 4 IZ tak, že v seznamu majetku je dlužník povinen označit jednotlivě svůj majetek, včetně pohledávek. u pohledávek stručně uvede skutečnosti, na kterých se zakládají, a uvede jejich výši; výslovně se dále vyjádří k jejich dobytnosti. U majetku, včetně pohledávek, o kterých probíhá soudní nebo jiné řízení, nebo ohledně nichž již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení (rozhodnutí) označí. V seznamu závazků je dlužník povinen jako své věřitele označit všechny osoby, o kterých je mu známo, že vůči němu mají pohledávky nebo jiná majetková práva, nebo které vůči němu pohledávky nebo jiná majetková práva uplatňují. Jsou-li věřiteli dlužníka osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, musí dlužník tyto skutečnosti výslovně uvést. Dlužník v seznamu závazků stručně uvede, které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč. Má-li dlužník věřitele, o kterých je mu známo, že proti němu mají právo na uspokojení ze zajištění, nebo kteří toto právo proti němu uplatňují, uvede je odděleně. U pohledávek těchto věřitelů dále označí věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, u kterých se uplatňuje uspokojení ze zajištění, včetně údaje o tom, které movité věci se nacházejí v držení věřitele nebo třetí osoby, dále označení druhu zajištění a důvodu vzniku. Dále dlužník uvede, zda a v jakém rozsahu právo na uspokojení ze zajištění popírá a proč. Nemá-li dlužník žádné zaměstnance nebo žádné dlužníky, uvede to v seznamech výslovně. Pro označení osob v seznamech platí ustanovení § 103 odst. 1 IZ obdobně.

návrh podán. Insolvenční zákon tak výslovně vylučuje subsidiární použití ustanovení § 43 o.s.ř, podle něhož obecně platí, že v případě vad podání, předseda senátu usnesením vyzve účastníka za současného určení lhůty k tomu přiměřené, poučení k odstranění vad návrhu a poučení o odmítnutí návrhu při nesplnění výzvy, aby podání opravil nebo doplnil, jestliže neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo je-li nesrozumitelné anebo neurčité. Výše uvedené však neplatí pro případ nepřípojení zákonem požadovaných příloh, nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti. V tomto případě určí soud dlužníkovi lhůtu k doplnění insolvenčního návrhu, jejíž délka nesmí přesáhnout sedm dnů. Nedoplní-li dlužník insolvenční návrh, resp. zákonem požadované přílohy ve stanovené lhůtě, soud přistoupí k odmítnutí insolvenčního návrhu.

3.2.2 Návrh na povolení oddlužení

Povinností dlužníka, který požaduje řešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, je současně s návrhem na povolení oddlužení podat i insolvenční návrh. Samotný návrh na povolení oddlužení totiž není ani při dodržení všech požadavků kladených insolvenčním zákonem na jeho obsah podáním způsobilým zahájit insolvenční řízení. Tím je pouze řádný a náležitě podepsaný insolvenční návrh. Usnesení, jímž insolvenční soud odmítá dlužnický insolvenční návrh podle § 128 odst. 2 IZ, je takovým rozhodnutím, kterým insolvenční řízení končí a je bezpředmětné zabývat se návrhem na povolení oddlužení.

V případě, že insolvenční soud shledá insolvenční návrh jako projednatelný, přistoupí k posouzení samotného návrhu na povolení oddlužení. Insolvenční soud posuzuje nejen náležitosti, které jsou insolvenčním zákonem předepsány pro návrh na povolení oddlužení, ale musí též zkoumat další podmínky přípustnosti oddlužení. Těmito podmínkami jsou zejména oprávněnost osob podat návrh na povolení oddlužení, rozsah možného plnění dlužníkem jeho nezajištěným věřitelům a poctivost jeho záměru.

3.2.2.1 Osoby aktivně legitimované k podání návrhu na povolení oddlužení

Nikdo jiný než dlužník návrh na povolení oddlužení podat nemůže. Insolvenční zákon u oddlužení výslovně vylučuje, na rozdíl od ostatních způsobů řešení úpadku dlužníka, aby požadavek řešení úpadku tímto způsobem vnesl jiný subjekt. V případě, že by návrh podala neoprávněná osoba, insolvenční soud takový návrh odmítne.

Není však vyloučeno, aby insolvenční návrh podal věřitel a dlužník následně podal návrh na povolení oddlužení. To však neplatí pro insolvenční řízení, jestliže je předmětem hrozící úpadek. Pro hrozící úpadek je insolvenční návrh oprávněn podat pouze dlužník. V případě zahájení insolvenčního řízení na podkladě insolvenčního návrhu věřitele při „klasickém“²³ úpadku je povinností insolvenčního soudu poučit dlužníka o tom, že návrh na povolení oddlužení, jež je jinak přípustné, lze podat nejpozději do třiceti dnů od doručení insolvenčního návrhu. Skutečnost, zda insolvenční řízení bylo zahájeno na základě insolvenčního návrhu podaného věřitelem nebo dlužníkem, je věcné hledisko k zamyšlení se s odkazem pro další rozhodování insolvenčního soudu. V případě insolvenčního návrhu podaného dlužníkem lze předpokládat rychlejší průběh celého řízení, neboť insolvenčnímu soudu je umožněno rozhodnout o úpadku i o povolení oddlužení v rámci jednoho rozhodnutí.

Insolvenční zákon ukládá insolvenčnímu soudu povinnost poučit dlužníka o možnosti podat návrh na povolení oddlužení již při doručení insolvenčního návrhu. Vrchní soud ve svém rozhodnutí však judikoval, že tuto poučovací povinnost lze splnit i dodatečně. Jestliže se poučení dlužníkovi dostalo v usnesení o úpadku a on ve třicetidenní lhůtě počítané od jeho doručení návrh na povolení oddlužení nepodal, nemůže se následně dovolávat, že nebyl řádně poučen.²⁴ Formu poučení o možnosti dlužníka podat návrh na povolení oddlužení insolvenční zákon blíže

²³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Bek, 2010. s. 930.

²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 11. 2008 sp. zn. MSPH 95 INS 1618/2008, 2 VSPH 184/2008.

neupravuje. Tento nedostatek insolvenčního zákona však prozatím uzavřel Vrchní soud v Praze, který ve svém rozhodnutí konstatoval, že insolvenční soud může splnit svou poučovací povinnost vyplývající z ustanovení § 390 odst. 1 IZ i formou dopisu.²⁵

Povolení oddlužení se může úspěšně domáhat pouze dlužník, který není podnikatelem. Tato skutečnost vyplývá již z úvodního ustanovení hlavy páté insolvenčního zákona věnované institutu oddlužení.²⁶ Vyloučení podnikajících osob z oddlužení nebylo v původním návrhu insolvenčního zákona tak striktní, neboť se kalkulovalo se zpřístupněním oddlužení drobným podnikatelům, zejména živnostníkům, kteří nezaměstnávají žádné zaměstnance nebo podnikají v malém rozsahu.²⁷ Tento krok je leckdy kritizován, když je poukazováno na to, že dlužník, který je podnikatelem a nedosáhne na reorganizaci, nemá k dispozici sanační způsob řešení úpadku.²⁸

Oddlužení je tedy přípustné pro nepodnikatelské subjekty bez ohledu na to, zda dlužník je osobou fyzickou nebo právnickou. Zpřístupnění institutu oddlužení některým právnickým osobám zákonodárcem je krokem, který bývá často odbornou veřejností kritizován, neboť mají především za to, že:

- připuštění jakéhokoliv nepodnikatele, tedy i právnické osoby, je cestou nestandardní a nezdůvodněnou ani komparací s německým nebo slovenským vzorem;²⁹
- toto řešení je schopno přinést potíže s tím, že zákon je nastaven spíše na obchodní korporace a fyzické osoby, a ne na nadace, spolky či různé hybridy;³⁰

²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 2010 sp. zn. KSLB 76 INS 2547/2009, 1 VSPH 738/2009.

²⁶ Znění § 389 odst. 1 IZ: „*Dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením.*“

²⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Bek, 2010. s. 924.

²⁸ HAVEL, B. Črta o oddlužení. *Zpravodaj Jednoty českých právníků*. 2008, č. 1, s. 42.

²⁹ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 51.

³⁰ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 51.

- vytváří motivaci ke strategickému strukturování činností, které by jinak byly provozovány formou obchodních společností, do jiných nepodnikatelských typů právnických osob.³¹

Právnické osoby, které by se mohly ucházet o řešení svého úpadku oddlužením, jsou například nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti či společenství vlastníků jednotek.

„Právní úprava oddlužení je však „šita na míru“ především fyzickým osobám, které by také v praxi měly představovat podstatnou část nepodnikatelských subjektů, které budou o vyřešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením usilovat.“³²

Odpověď na otázku v kontextu výše zmíněného, tedy kdo je či není podnikatelem, insolvenční zákon neposkytuje. Proto nezbyvá než pojem podnikatel vykládat za použití ustanovení jiného právního předpisu, konkrétně obchodního zákoníku. Podle ustanovení § 2 odst. 2 ObchZ se podnikatelem rozumí:

- osoba zapsaná v obchodním rejstříku,
- osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění,
- osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění na základě zvláštních předpisů nebo
- osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Obchodní zákoník vykládá postavení subjektu jako podnikatele ve spojení s existencí oprávnění k podnikatelské činnosti vyplývajícího z veřejnoprávních předpisů.³³

Z formálního výkladu ustanovení § 389 odst. 1 IZ vyplývá, že postačí, aby dlužník před podáním návrhu na povolení oddlužení své podnikání

³¹ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2006. s. 61.

³² KOZÁK, J. Nové úpadkové právo v České republice. *Právní zpravodaj*. 2008, č. 2, s. 3.

³³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Bek, 2010. 925 s.

formálně ukončil. O povaze závazků dlužníka v řízení o oddlužení insolvenční zákon již nic výslovně nestanoví. Je však potřeba s ohledem na vůli zákonodárce konstatovat, že by bylo beze smyslu, aby zákon znemožnil přístup podnikatelům k oddlužení jakožto způsob řešení jejich úpadku, ale zároveň po pouhém formálním ukončení podnikatelské činnosti oddlužil jejich majetkovou podstatu. S cílem rozptýlit pochybnosti o tom, kým se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 IZ rozumí dlužník, který není podnikatelem, vydal poradní orgán zřízený ministrem spravedlnosti tzv. „Expertní pracovní skupina pro insolvenční právo“³⁴ (dále jen „expertní pracovní skupina“) své výkladové stanovisko³⁵. Expertní pracovní skupina se odvolávala především na stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp.zn. Pl. ÚS-st-1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9. V předmětném nálezu se Ústavní soud vyslovil tak, že vázanost soudu zákonem neznamenaá bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. Nejdříve je však nutno vycházet z doslovného znění zákona a pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakékoli pochybnosti, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým.³⁶ Expertní pracovní skupina došla k závěru, že pod pojmem dlužník, který není podnikatelem se dle ustanovení § 389 odst. 1 IZ rozumí „... fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání“³⁷ Uvedené stanovisko však nevyklučuje možnost insolvenčního soudu přihlídnout v konkrétní věci k tomu, že dluhy z podnikání jsou nepatrné.

³⁴ Stálá expertní pracovní skupina pro insolvenční právo byla dne 19. 12. 2007 zřízena ministrem spravedlnosti jako poradní orgán zaměřený na pravidelné komplexní vyhodnocování aplikační praxe a nově zavedených institutů v oblasti insolvenčního práva. Bliže viz. <<http://insolvenzni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/expertni-skupina.html>>.

³⁵ Výkladové stanovisko č. 2 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo [online]. 3.7.2008 [cit. 28.2.2012]. Dostupné z:<http://www.insolvencnizakon.cz/downloads/vykladove_stanovisko_02_2008.pdf>

³⁶ Usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 21. .5 1996 sp. zn. Pl. ÚS-st-1/96, uveřejněné ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9.

³⁷ Výkladové stanovisko č. 2 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo [online]. 3.7.2008 [cit. 28.2.2012]. Dostupné z:<http://www.insolvencnizakon.cz/downloads/vykladove_stanovisko_02_2008.pdf>

Soudy mají pamatovat na individuální případy, kdy by odepření řešení úpadku oddlužením bylo nepřiměřené. Identický závěr učinil i Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 21. 4. 2009, sp.zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSCR 3/2009, který sjednotil rozhodovací činnost insolvenčních soudů. V předmětném usnesení Nejvyšší soud České republiky dále korigoval stanovisko Expertní pracovní skupiny a rozhodovací činnost soudů potud, že u fyzických osob, které podnikaly na základě živnostenského oprávnění, není pro závěr, zda jde o podnikatele, určující jejich zápis v živnostenském rejstříku. Z ustanovení § 2 odst. 2, písm. b) ObchZ totiž plyne, že za podnikatele se nepokládá fyzická osoba, která má živnostenské oprávnění, na jehož základě nepodniká.³⁸ Nejvyšší soud rovněž vědom si skutečnosti, že striktní uplatňování zákonného požadavku, aby do oddlužení nevstupovali dlužníci, kteří mají dluhy ze svého podnikání, může vést v krajních případech k nepřiměřeně tvrdému dopadu do poměrů dlužníka, korigoval předcházející názory a připustil, že některé menší závazky z podnikání nejsou překážkou pro rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení nebo při rozhodování o tom, zda se oddlužení schvaluje. Insolvenční soud má zhodnotit, zda by automatickou aplikací zásady, podle které osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení není dlužník, který (ač již nepodniká) má stále dluhy ze svého podnikání, nebyl popřen duch zákona a zda tím ve skutečnosti není upírána možnost pokusit se o oddlužení způsobem předjímaným insolvenčním zákonem osobě, se kterou institut oddlužení v souladu a s účelem, pro který byl zákonodárcem zformulován, typově počítá. Takové užití insolvenčního zákona však musí být vždy řádně odůvodněno a nesmí vykazovat znaky svévole. To, zda existuje rozumný důvod nepokládat za překážku bránící uplatnění institutu oddlužení neuhrazený dluh z dlužníkovy dřívějšího podnikání, insolvenční soud uváží vždy především s přihlédnutím k:

1. době vzniku konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání;
2. době ukončení dlužníkovy podnikání;
3. četnosti neuhrazených dlužníkovy závazků (dluhů) z podnikání;

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSCR 3/2009, 29 NSCR 3/2009.

4. výši konkrétního dlužníkovu závazku (dluhu) z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkových závazků;
5. tomu, zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení (to může vyplynout např. z toho, že věřitel nejpozději při projednání způsobu oddlužení neuplatní výhradu proti schválení oddlužení založenou na argumentu, že jeho pohledávka je dlužníkovým dluhem z podnikání).³⁹

Výše uvedené podmínky však dle mého názoru v žádném případě nemohou vyloučit rozdílnou rozhodovací praxi insolvenčních soudů, neboť se jedná o velmi obecně stanovená kritéria. Rozhodovací praxe insolvenčních soudů ve zpřístupňování oddlužení dlužníkům, kteří mají některé menší závazky z podnikání, se bude lišit především v podmínce uvedené shora pod bodem 4. – výše konkrétního dlužníkovu závazku (dluhu) z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkových závazků.

Za natolik zajímavé, aby byl čtenář seznámen s jeho obsahem, lze pokládat usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. KSUL 43 INS 2864/2008, 29 NSČR 11/2009-B, kterým je dlužníkovi za předpokladu existence souhlasu věřitelů dána možnost předejít odmítnutí návrhu na povolení oddlužení pro nesplnění podmínek v ustanovení § 389 IZ pro závazky z podnikání, ačkoliv se nejedná jen o nepatrné závazky dle předchozího výkladu. Předchozím zajištěním souhlasu věřitelů, kteří vůči dlužníkovi mají pohledávky odpovídající jeho dluhům z podnikání, a za současného doložení tohoto souhlasu insolvenčnímu soudu společně s insolvenčním návrhem, předejde dlužník odmítnutí oddlužení. Souhlas musí obsahovat souhlasné prohlášení věřitele s tím, že jeho pohledávka bude podrobena režimu oddlužení, bez zřetele k tomu, že jde o dlužníkuv dluh z podnikání.⁴⁰

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009, 29 NSCR 3/2009.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. KSUL 43INS 2864/2008, 29 NSČR 11/2009-B.

Na závěr této podkapitoly je třeba poukázat na přelomové rozhodnutí soudu ve vztahu k podmínce nepodnikatelství dlužníka (aby mohl využít oddlužení ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 IZ jakožto způsob řešení jeho úpadku), ačkoliv nelze předpokládat, že se insolvenční soudy budou ubírat cestou stejného výkladu. Je jím usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A. Podle tohoto rozhodnutí, nelze odpírat dlužníkovi, který není v pracovním poměru, oddlužení plněním splátkového kalendáře jen proto, že za účelem zapravení svých dřívějších závazků, jež nepocházejí z podnikání, bude vykonávat nebo již vykonává jinou výdělečnou činnost.⁴¹ Z uvedeného závěru Vrchního soudu v Praze vyplývá, že pokud dlužník nemůže najít zaměstnání a je schopen si prostředky na úhradu svých závazků vydělat jiným způsobem, například jako osoba samostatně výdělečně činná, bylo by nepřiměřené dlužníkovi znemožnit povolení oddlužení jen z důvodu způsobu obstarávání finančních prostředků. Předpokladem však je, že dlužník prokáže, že výdělečná činnost mimo pracovní poměr bude dostatečným zdrojem příjmů a bude tak zaručeno plynulé hrazení splátek v případě povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře.⁴²

3.2.2.2 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení

S ohledem na okruh osob, pro které je institut oddlužení určen, vymezil zákonodárce povinnost podat návrh na povolení oddlužení na předepsaném formuláři, jehož podoba je zveřejněna na internetové doméně Ministerstva spravedlnosti České republiky.⁴³ Se snahou snížit počet chyb na minimum, kterých by se dlužníci při vyplňování tohoto formuláře mohli dopustit, vydalo Ministerstvo spravedlnosti České republiky podrobné pokyny, jak formulář vyplnit.

⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A.

⁴² BOULOVÁ, Hana. Aktuální problémy institutu oddlužení a oddlužení manželů. *Daňová a hospodářská kartotéka (DHK)*. 2010, č. 14-15, s. 50.

⁴³ V souladu s ustanovením § 391 odst. 3 stanoví náležitosti formuláře prováděcí právní předpis, kterým je vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční soudy a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů. Podobu formuláře zveřejňuje ministerstvo tak, aby k němu byl umožněn nezpлатněný dálkový přístup.

Obsahové náležitosti návrhu na povolení oddlužení jsou stanoveny v ustanovení § 391 IZ. Bližší specifikace těchto náležitostí jsou dále upraveny v ustanovení § 23 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční soudy a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška“).

V souladu s ustanovením § 391 IZ musí návrh na povolení oddlužení vedle obecných náležitostí podání, které stanoví ustanovení § 42 odst. 4 o.s.ř., obsahovat:

- označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,
- údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících pěti letech,
- údaje o příjmech dlužníka za poslední tři roky a
- návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

Mezi náležitosti návrhu na povolení oddlužení, které blíže upravuje vyhláška, patří především údaje o insolvenčních řízeních či jiných řízeních řešících úpadek dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu, vedených v posledních 5 letech, údaje o nezaházených pravomocných odsouzeních dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy, údaj o dlužníkem vyživovaných osobách, podrobný popis okolností, z nichž lze usuzovat na výši hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé dlužníka.

Návrh na povolení oddlužení musí spolupodepsat osoby ochotné zavázat se při povolení oddlužení jako spoludlužníci nebo ručitelé dlužníka. Za podmínek stanovených v ustanovení § 392 odst. 3 IZ tak musí učinit i dlužníkův manžel a výslovně uvést, že s povolením oddlužení souhlasí. O následcích podpisu manžela dlužníka na návrhu na povolení oddlužení, jakož i o podmínkách řešení návrhů na oddlužení podaných manžely současně či s krátkým časovým odstupem, se budu zabývat v samostatné části práce věnované této problematice.

Dlužník má dále povinnost připojit k návrhu na povolení oddlužení přílohy. Tyto přílohy doplňují samotný insolvenční návrh. Obligatořními přílohami návrhu na povolení oddlužení jsou: seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil⁴⁴, listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední tři roky (např. potvrzení o příjmech z pracovního poměru, daňová přiznání), písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se s dlužníkem dohodl na tom, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než třicet procent jeho pohledávky, výpis z rejstříku trestů dlužníka⁴⁵ a další listiny, kterých se návrh na povolení oddlužení dovolává.

Ustanovení § 392 odst. 2 IZ a ustanovení § 24 vyhlášky požaduje, aby v seznamu majetku dlužník uvedl u každé jednotlivé položky údaj o době pořízení majetku, o jeho pořizovací ceně a odhad obvyklé ceny majetku ke dni pořízení seznamu. Obecně postačuje odhad provedený samotným dlužníkem, ale jestliže se jedná o nemovitost nebo o majetek, na kterém vážnou zajišťovací práva, vyžaduje se ocenění tohoto majetku znalcem. Nepostačuje ocenění například realitní kanceláří, ale je nutný znalecký posudek vypracovaný znalcem za podmínek uvedených v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů⁴⁶. Osobně pokládám vyžadovanou povinnost dlužníka zajistit zpracování znaleckého posudku za nešťastnou, neboť těžko si můžeme představit, že si dlužník (proti kterému je například veden výkon rozhodnutí na peněžitá plnění a zbývá mu pouze nezabavitelná část z jeho příjmů) může dovolit financovat zpracování znaleckého posudku v řádu několika desítek tisíc korun. Na druhou stranu však nemůžu nesouhlasit s názorem, že těmito přísnými formálními požadavky se zákonodárce snažil sanovat nevyváženost oddlužení, když tento způsob řešení úpadku dlužníka je

⁴⁴ Srovnání v části 3.2.1.1. této práce

⁴⁵ Dlužník je povinen vedle výpisu z rejstříku trestů vztahujícího se k jeho osobě předložit také výpis z rejstříku trestů jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu. Výpis z rejstříku trestu nesmí být starší než tři měsíce. V případě, že dlužník v předchozích třech letech pobýval nepřetržitě po dobu delší šesti měsíců v jiném členském státě Evropské unie musí rovněž předložit obdobný doklad tohoto členského státu.

⁴⁶ Blíže viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 10. 2010, sp. zn. KSCB 25 INS 7437/2010, 3 VSPH 909/2010-A.

věřitelům v podstatě vnučen.⁴⁷ Pakliže dlužník před podáním návrhu na povolení oddlužení insolvenčnímu soudu předložil seznamy majetku a závazků, může v návrhu na povolení oddlužení již pouze na dříve předložené seznamy odkázat a doplnit je údaji o době pořízení, pořizovací ceně a obvyklé ceně, případně i o znalecký posudek, je-li vyžadován.⁴⁸ V písemném souhlasu věřitele musí být uvedeno, jaká bude nejnižší hodnota plnění, na kterém se s dlužníkem dohodl a věřitelův podpis musí být úředně ověřen.

Závěrem lze uvést, že náležitosti návrhu na povolení oddlužení a povinné přílohy, jsou vymezeny tak, aby insolvenčnímu soudu poskytly dostatečný podklad pro rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro povolení oddlužení. Zároveň mají umožnit věřitelům kvalifikovaně posoudit, kterým ze způsobů, tj. zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře, popřípadě oběma způsoby, má být oddlužení provedeno.

3.2.2.3 Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení

V případě neúplnosti, nesrozumitelnosti anebo neurčitosti návrhu na povolení oddlužení, resp. nejsou-li k návrhu připojeny zákonem požadované přílohy nebo nejsou-li přílohy úplné, je povinností insolvenčního soudu vyzvat dlužníka k jeho opravě nebo doplnění, resp. k připojení zákonem požadovaných příloh nebo k jejich doplnění.⁴⁹ Jde o rozdílnou úpravu, než jakou ji nalezneme u postupu při neúplném, nesrozumitelném anebo neurčitém insolvenčním návrhu. Lhůtu k opravě nebo k doplnění určí soud, přičemž nesmí přesáhnout délku sedmi dnů. Současně musí soud dlužníka poučit o tom, jak má opravu nebo doplnění provést a o následcích nerespektování výzvy. Není-li návrh na povolení

⁴⁷ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 51.

⁴⁸ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. s. 936.

⁴⁹ Jedná se o specifický postup insolvenčního soudu upravený v ustanovení §393 IZ a je zvláštní úpravou ve vztahu k ustanovení § 43 o.s.ř.

oddlužení přes výzvu insolvenčního soudu řádně doplněn a v řízení o něm nelze pro tento nedostatek pokračovat nebo nejsou-li k němu přes jeho výzvu připojeny zákonem požadované přílohy anebo neobsahují-li tyto přílohy přes jeho výzvu stanovené náležitosti, insolvenční soud v souladu s ustanovením § 393 odst. 3 IZ návrh na povolení oddlužení odmítne.

Zákonem stanovená lhůta v maximální délce sedmi dnů pro opravu nebo doplnění návrhu na povolení oddlužení a připojení zákonem požadovaných příloh mě opět přivádí k názoru, že insolvenční zákon bývá mnohdy k dlužníkům příliš tvrdý. Je pravdou, že tato lhůta přispívá ke zrychlení insolvenčního řízení, nicméně v některých případech bude mít pro dlužníka nedozírné následky. Například nepřiloží-li dlužník k návrhu na povolení oddlužení znalecký posudek s odhadem obvyklé ceny nemovitosti, je vyloučeno, aby neúplnost návrhu stihl doplnit. V takovém případě však insolvenční zákon s odmítnutím návrhu na povolení oddlužení nespojuje stejné následky jako je tomu u odmítnutí insolvenčního návrhu, kdy insolvenční řízení končí, ale insolvenční soud rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem.

3.2.2.4 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení je nejprve zkoumán v té části, zda jsou splněny zákonem stanovené předpoklady, aby mohl vůbec vyvolat zamýšlené účinky a insolvenční soud mohl meritorně rozhodnout. V případě, že insolvenční soud neshledá, že jsou dány okolnosti pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení dle ustanovení § 393 odst. 3 IZ (návrh na povolení oddlužení byl podán neoprávněnou osobou nebo opožděně) nebo dle ustanovení §393 odst. 3 IZ (návrh na povolení oddlužení nebo jeho přílohy nesplňují zákonem předpokládané náležitosti) nebo pokud nedojde ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, bude přistoupeno k jeho věcnému posouzení. Insolvenční zákon definuje v ustanovení § 395 IZ kritéria pro povolení oddlužení, která jsou vyjádřena výčtem taxativních případů, kdy insolvenční soud návrh na povolení

oddlužení zamítne.⁵⁰ Mezi důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení zákonodárce zařadil: 1) nepoctivost sledovaného záměru; 2) oddlužením nebude nezajištěným věřitelům poskytnuta hodnota plnění v minimální výši třiceti procent jejich pohledávek; 3) návrh na povolení oddlužení znovu podala osoba, o jejímž návrhu bylo již dříve rozhodnuto; 4) dosavadní výsledky insolvenčního řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění jeho povinností.

Ad 1)

Nepoctivost sledovaného záměru je poměrně neurčitě stanovený důvod pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, jímž má být především prověřena dlužníková věrohodnost. Insolvenčním zákonem je tak přenecháno insolvenčním soudům, aby podle svého uvážení předem neomezený okruh okolností vztáhly na konkrétní případy. V ustanovení § 395 odst. 3 IZ jsou pak příkladmo uvedeny dvě situace, kdy lze o nepoctivosti dlužníkovy záměru usuzovat.⁵¹ S odkazem na usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. KSPH 55 INS 316/2008, 29 NSČR 14/2009 však musím konstatovat, že zjištění některé skutečnosti uvedené v ustanovení § 395 odst. 3 IZ ještě samo o sobě nevede k závěru, že dlužník sleduje podáním návrhu na povolení oddlužení nepoctivý záměr. Aby insolvenční soud mohl řádně posoudit poctivost dlužníkovy záměru, je oprávněn požadovat po dlužníkovi i údaje o tom, k jakému účelu použil finanční prostředky, které mu poskytli věřitelé, jejichž pohledávky mají být předmětem oddlužení.⁵²

Ad 2)

Hodnota plnění nezajištěným věřitelům alespoň ve třicetiprocentním rozsahu z výše jejich pohledávek je zákonem stanovená hranice, která

⁵⁰ HOLEŠÍNSKÝ, P., STRNAD, M. Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2008, č. 1, s. 12.

⁵¹ V souladu s ustanovením § 395 odst. 3 IZ lze na nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení oddlužení usuzovat zejména tehdy, jestliže ohledně dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu a) v posledních 5 letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek takové osoby, a to v závislosti na výsledku takového řízení nebo b) podle výpisu z rejstříku trestů v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy.

⁵² Blíže viz. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 2460/2010, 2 VSOL 184/2010-A.

musí být splněna k úspěšnosti návrhu na povolení oddlužení. To neplatí, souhlasil-li nezajištěný věřitel výslovně s nižším plněním.

„Ve fázi rozhodování o tom, zda má být oddlužení povoleno či nikoli, půjde samozřejmě v daném ohledu o odhad.“⁵³ Není-li však dlužník schopen ani tvrdit skutečnosti, z nichž by bylo možné usuzovat, že nezajištěné věřitele uspokojí alespoň v rozsahu třiceti procent jejich pohledávek, vzniká důvod návrh na povolení oddlužení zamítnout.

Ad 3)

Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení rovněž tehdy, jestliže jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto. Některé názory nesprávně směřovaly k tomu, že insolvenční zákon neumožňuje dlužníkovi v průběhu života realizovat oddlužení opakovaně. Toto stanovisko však bylo vyvráceno konstantní judikaturou. Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSČR 1/2008 konstatoval, že ustanovení § 395 odst. 2, písm. a) insolvenčního zákona směřuje proti návrhům na povolení oddlužení opakovaně podaným týž osobou (po předchozím odmítnutí jejího prvního návrhu na povolení oddlužení) v rámci jednoho a téhož insolvenčního řízení. Vazbu mezi dříve skončeným insolvenčním řízením (v němž bylo rozhodováno o návrhu takové osoby na povolení oddlužení) a nově zahájeným insolvenčním řízením, ve kterém stejná osoba podala „nový“ návrh na povolení oddlužení, postihuje úprava obsažená v ustanovení § 395 odst. 1, písm. a), ve spojení s odst. 3, písm. a) insolvenčního zákona. V rámci této úpravy je na uvážení insolvenčního soudu podle konkrétních okolností případu a v závislosti na výsledku předchozího insolvenčního řízení posoudit, zda je důvod zamítnout návrh na povolení oddlužení podaný v novém insolvenčním řízení proto, že jím dlužník sleduje nepoctivý záměr.⁵⁴ Dlužníkovi tedy není insolvenčním zákonem bráněno, aby se pokoušel o opakované povolení oddlužení.

⁵³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. s. 952.

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSČR 1/2008.

Ad 4)

Jako poslední zákonem stanovený důvod pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení insolvenční zákon uvádí lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. Při hodnocení tohoto kritéria vychází insolvenční soud z poznatků, které nabyl o dlužníkovi z dosavadního řízení. Jelikož oddlužení očekává aktivní spolupráci dlužníka, má posouzení tohoto kritéria zajistit, aby byly poskytnuty dostatečné záruky k odpovědnému plnění dlužnických povinností při oddlužení.

3.3. Náklady řízení

Insolvenční řízení má smysl pouze tehdy, jestliže existuje majetek, z něhož by mohly být v závislosti na způsobu řešení úpadku dlužníka alespoň částečně uspokojeny pohledávky věřitelů. Bude-li zjištěno, že dlužník nemá majetek užitečný pro účely insolvenčního řízení, nedává zákon žádný podklad pro další pokračování v řízení. Testem k tomu, aby nejistota v této otázce mohla být odstraněna na samém začátku insolvenčního řízení a aby insolvenční řízení nebylo zneužíváno pro účely, k nimž sloužit nesmí, je dlužníku uložená povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení.

Institut zálohy na náklady insolvenčního řízení je vymezen v ustanovení § 108 IZ. Tímto ustanovením je dána insolvenčnímu soudu možnost uložit navrhovateli povinnost, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení až do částky 50.000,- Kč, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak.

Zaplacení zálohy tedy není již uloženo přímo zákonem, ale závisí na úvaze soudu.⁵⁵ O povaze rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým se navrhovateli ukládá povinnost uhradit zálohu na náklady řízení, se objevily v rozhodovací praxi spory o tom, zda se jedná o rozhodnutí

⁵⁵ SCHELLEOVÁ, I. *Základy insolvenčního práva*. 1 vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 127.

vydávané v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu dle ustanovení § 10 písm. b) a § 11 IZ, či zda insolveční soud rozhoduje tzv. statutárně ve smyslu ustanovení § 10 písm. a) IZ a proti rozhodnutí je tedy přípustné odvolání.⁵⁶ K tomuto rozporu se vyjádřil Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. KSUL 44 INS 1893/2008, 1 VSPH 96/2008-A, 1 VSPH 110/2008-A, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 91/2009. V něm soud zdůraznil, že rozhodnutí o povinnosti zaplatit zálohu je typicky usnesením, kterým soud rozhoduje ve smyslu § 10 písm. a), tedy statutárně.⁵⁷ V návaznosti na tento závěr byla v předmětném usnesení Vrchního soudu v Praze uveřejněna právní věta: „Proti usnesení, kterým insolvenční soud ukládá insolvenčnímu navrhovateli povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení, je odvolání přípustné. Nejde o usnesení vydané v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu.“ Insolvenční soudy v návaznosti na výše uvedené ustálily svojí rozhodovací činnost také v tom, že usnesení ukládající navrhovateli povinnost k úhradě nákladů řízení musí být řádně odůvodněno.⁵⁸

Zaplacení zálohy na náklady řízení lze požadovat jen po insolvenčním navrhovateli. Je-li insolvenčních navrhovatelů více, jsou ke splnění této povinnosti zavázáni společně a nerozdílně. Ve smyslu ustanovení § 108 odst. 1 věta 2. IZ však nemůže insolveční soud požadovat úhradu zálohy na náklady insolvenčního řízení po insolvenčním navrhovateli, který uplatňuje pohledávku založenou pouze na pracovněprávním nároku vůči dlužníku, coby zaměstnavateli.⁵⁹ S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že tedy není vyloučena ani povinnost insolvenčního navrhovatele – dlužníka, který se svým návrhem domáhá povolení oddlužení, uhradit zálohu na náklady řízení, bude-li mu soudem uložena. Věcným předpokladem k uložení této povinnosti však bude předložení právně perfektního návrhu na povolení oddlužení včetně

⁵⁶ MLEJNKOVÁ, I. Insolvenční řízení v soudní judikatuře III. – záloha na náklady řízení. *Obchodní právo*. 2011, č. 19, s. 20.

⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. KSUL 44 INS 1893/2008, 1 VSPH 96/2008-A, 1 VSPH 110/2008-A, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 91/2009.

⁵⁸ Blíže viz např. usnesení Vrchního soudu ze dne 24. 9. 2010, sp. zn. KSPH 38 INS 2035/2010, 3 VSPH 286/2010-A

⁵⁹ Blíže viz. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 2010, sp. zn. KSUL 44 INS 3832/2010, 3 VSPH 411/2010-A

předepsaných příloh (Samozřejmou procesní podmínkou je i bezvadný insolvenční návrh. Je pojmově vyloučeno činit vůči insolvenčnímu návrhovateli další opatření, je-li insolvenční návrh vadný.⁶⁰), neboť právě teprve tehdy může insolvenční soud posoudit, zda úpadek dlužníka bude skutečně možné řešit oddlužením a dále v jaké formě bude oddlužení nejspíše provedeno. Tato okolnost bude rovněž podstatná i pro rozhodování o výši zálohy, neboť při očekávaném oddlužení, obzvláště má-li jít o splátkový kalendář, kde jsou nároky insolvenčního správce hrazeny v měsíčních splátkách, je zpravidla zapotřebí zálohy v podstatně nižší výši, než v případě konkursu.⁶¹

Smyslem zálohy na náklady insolvenčního řízení v případě, že dlužník splňuje podmínky pro povolení oddlužení a jeho majetkové a výdělečné poměry svědčí pro možnost přijetí způsobu oddlužení formou plnění splátkového kalendáře, bude umožnit působení insolvenčního správce bezprostředně po rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení do doby schválení oddlužení, tedy v době, kdy výdaje na jeho činnost nejsou ještě hrazeny cestou pravidelných měsíčních splátek. V daném mezidobí insolvenční správce vykonává podstatnou část svých činností, zejména zjišťuje majetkovou podstatu a přezkoumává přihlášené pohledávky. Za nutné výdaje lze především považovat poštovné, platby za telekomunikační služby, cestovné, náklady na zjišťování majetku dlužníka apod. K tomu lze z judikatury doplnit například usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2008 KSBR 40 INS 2487/2008, 2 VSOL 119/2008-A uveřejněné pod č. 22/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek s právní větou: „Při stanovení výše zálohy na náklady insolvenčního řízení, zahájeného návrhem dlužníka spojeným s návrhem na povolení oddlužení, insolvenční soud vždy přihlíží k tomu, zda dlužník splňuje podmínky pro povolení oddlužení a zda jeho majetkové a výdělečné poměry svědčí pro možnost přijetí způsobu oddlužení formou splátkového kalendáře, kdy se odměna a hotové výdaje správce rovněž hradí cestou pravidelných měsíčních splátek. Záloha na náklady insolvenčního řízení ve výši 20.000,- Kč se v těchto

⁶⁰ Blíže viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. KSUL 44 INS 1893/2008, 1 VSPH 96/2008-A, 1 VSPH 110/2008-A uveřejněné pod č. 10/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

⁶¹ Blíže viz. např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. KSBR 40 INS 2487/2008, 2 VSOL 119/2008-A.

případech jeví být zpravidla nepřiměřeně vysokou.“ Naopak v případě oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty, kde se postupuje obdobně jako v konkursu, může insolvenční soud požadovat zálohu na náklady řízení zhruba odpovídající nákladům v případě konkursu.⁶²

Na tomto místě také pokládám za obzvláště důležité zmínit situaci, kterou se zabýval ve svém usnesení Vrchní soud v Praze ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. KSPH 40 INS 10341/2010, 3 VSPH 325/2011-B. Pakliže insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení podali manželé, kteří mají majetek a závazky tvořící jejich společné jmění manželů, je nutné hodnotit podmínky pro uložení povinnosti uhradit zálohu na náklady řízení teprve po spojení samostatně zahájených insolvenčních řízení manželů.⁶³

Přestože v žádném konkrétním případě nelze vyloučit, že úpadek dlužníka bude nakonec řešen konkursem, rozhodovací praxe insolvenčních soudů směřuje spíše k neukládání povinnosti insolvenčnímu navrhovateli – dlužníku k úhradě zálohy na náklady řízení před povolením oddlužení vůbec nebo jen v nepatrné výši.

Jestliže bylo pravomocným usnesením insolvenčnímu navrhovateli uloženo uhradit zálohu na náklady insolvenčního řízení a ten svojí povinnost ve stanovené lhůtě nesplní, má insolvenční soud ze zákona možnost insolvenční řízení zastavit, anebo přistoupit k vymáhání uložené povinnosti. K otázce v jakých případech má insolvenční soud přistoupit k zastavení insolvenčního řízení a v jakých případech přistoupit k vymáhání uložené povinnosti lze zmínit z judikatury usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. KSHK 40 INS 4891/2009, 1 VSPH 699/2009-A a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. MSPH 95 INS 7377/2009, 3 VSPH 68/2010-A. Je-li insolvenční návrh podán dlužníkem, má insolvenční soud zvolit vymáhání zálohy po pečlivém posouzení veškerých majetkových poměrů dlužníka (zejména s ohledem na počet věřitelů, výši závazků), neboť takovýmto postupem může být výrazně

⁶² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2008, sp. zn. KSUL 46 INS 3462008, 1 VSPH 9/2008-A.

⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. KSPH 40 INS 10341/2010, 3 VSPH 325/2011-B.

zhoršena již tak tíživá majetková situace dlužníka a bude rozšířena řada věřitelů o stát.⁶⁴ Vymáhání nezaplacené zálohy přichází v úvahu především v případech, kde je insolvenčním navrhovatelem věřitel, vůči němuž může být soud obecně vzato s vymáháním úspěšný.⁶⁵

⁶⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. KSHK 40 INS 4891/2009, 1 VSPH 699/2009-A.

⁶⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. MSPH 95 INS 7377/2009, 3 VSPH 68/2010-A.

4. Platná právní úprava oddlužení ve světle judikatury českých soudů

4.1. Rozhodnutí o úpadku dlužníka a povolení jeho oddlužení

V případě, že insolvenční soud insolvenční návrh neodmítne pro nepřípustnost nebo pro vady, nezamítne jej nebo nebude vzat navrhovatelem zpět⁶⁶, rozhodne obligatorně o úpadku dlužníka. O úpadku musí být rozhodnuto před rozhodnutím o návrhu na povolení oddlužení nebo současně s ním.

Podává-li insolvenční návrh dlužník a chce, aby insolvenční soud řešil jeho úpadek oddlužením, musí jej podat s návrhem na povolení oddlužení. V tomto případě insolvenční soud rozhodne v souladu s ustanovením § 148 odst. 3 IZ současně o úpadku dlužníka a o povolení oddlužení.

Skutečnost, zda bude oddlužení dlužníka povoleno či nikoliv, nemohou v této fázi insolvenčního řízení věřitelé žádným způsobem ovlivnit. Povolení oddlužení je výlučnou záležitostí insolvenčního soudu.

Insolvenční zákon v ustanovení § 136 odst. 4 a v § 137 odst. 2 stanovuje pro případ povolení oddlužení speciální lhůty pro podávání přihlášek pohledávek, pro svolání přezkumného jednání a schůze věřitelů, která musí bezprostředně následovat po přezkumném jednání.

Není pochyb, že již rozhodnutí soudu o povolení oddlužení stanovuje způsob řešení dlužníkovy úpadku, nicméně aby bylo uskutečněno, musí soud rozhodnout, že oddlužení schvaluje. Rozhodnutí o povolení oddlužení je ve vztahu k rozhodnutí o schválení oddlužení svojí povahou procesním "mezistupněm", a snad i proto rozhodnutí o povolení oddlužení nelze

⁶⁶ Ústavním nálezem č. 260/2010 Sb., ze dne 27. 7. 2010 ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 399 odst 2 IZ, došlo ke zrušení fikce zpětvzetí. Za zpětvzetí tak už nemůže být považována řádně neomluvená nepřítomnost dlužníka na schůzi věřitelů rozhodující o způsobu řešení oddlužení. Blíže viz podkapitola 4.2.3 této práce.

napadnout odvoláním, zatímco tento opravný prostředek zákon přiznává právě až rozhodnutí o schválení oddlužení.⁶⁷

4.2. Procesní úkony navazující na povolení oddlužení

4.2.1 Přihlašování pohledávek

„Procesním úkonem, jímž se v insolvenčním řízení uplatňuje proti dlužníku pohledávka, není žaloba, ale přihláška pohledávky.“⁶⁸ Pro uplatňování pohledávek v oddlužení se užijí pravidla upravená v obecné části insolvenčního zákona. Tedy i pro oddlužení platí, že se v rámci tohoto způsobu řešení úpadku uspokojují jen pohledávky věřitelů, které byly řádně v insolvenčním řízení uplatněny, nejde-li o pohledávky, které se považují za přihlášené ex lege⁶⁹. Přihlašují se i pohledávky věřitelů, které byly uplatněny u soudu, pohledávky vykonatelné⁷⁰, a to včetně těch, které jsou vymáhány v exekuci nebo výkonem rozhodnutí, pohledávky nesplatné nebo pohledávky vázané na podmínku. Jestliže věřitel uplatňuje pohledávku zajištěnou, musí být právo na uspokojení ze zástavy výslovně uplatněno v samotné přihlášce, jinak se na pohledávku pohlíží jako na nezajištěnou.

Přihláška pohledávky je taktéž nezbytnou součástí insolvenčního návrhu podávaného věřitelem. Jestliže věřitel jako insolvenční navrhovatel ani přes výzvu insolvenčního soudu nedoplní insolvenční návrh o řádnou

⁶⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. s. 959.

⁶⁸ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 240.

⁶⁹ Například pohledávky dlužníkových zaměstnanců, které jsou ve smyslu ustanovení § 169 odst. 1 písm. a) IZ postaveny na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, není třeba do insolvenčního řízení přihlašovat, a pokud ji zaměstnanec neuplatní vůči insolvenčnímu správci, bude tento při jejich uspokojení vycházet z údajů obsažených v dlužníkově účetnictví nebo daňové evidenci. Blíže viz ustanovení § 203 odst. 2 IZ.

⁷⁰ Vykonatelné pohledávky je třeba doložit originálem vykonatelného titulu, neboť tato skutečnost vyplývá ze samotných pravidel dokládání skutečností pomocí veřejné listiny. Jako příklad lze uvést povinnost oprávněného dle ustanovení § 261 odst. 2 o.s.ř. doložit k návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí stejnopis rozhodnutí, opatřený potvrzením o jeho vykonatelnosti.

příhlášku své pohledávky v zákonem předepsané podobě, insolvenční soud odmítne insolvenční návrh podle ustanovení § 128 odst. 2 IZ.⁷¹

Pro věřitele je především zásadní sledování lhůty k podání přihlášek, neboť možnost přihlašování pohledávek je časově omezena. Věřitelé dlužníka mohou podávat přihlášky pohledávek a jiných práv týkající se majetkové podstaty od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku, a to nehledě na to, jestli insolvenční soud k tomuto účelu vydá výzvu podle ustanovení § 110 IZ, která se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku. Prekluzivní lhůtou pro přihlášení pohledávek věřitelů je lhůta určená insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku. Tato lhůta nesmí být kratší než třicet dnů a delší než dva měsíce. V případě, kdy je s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí tato lhůta v souladu s ustanovením § 136 odst. 4 IZ vždy třicet dnů. Insolvenční zákon s nedodržením lhůty uvedené v rozhodnutí o úpadku spojuje významný následek, kdy k přihláškám podaným po uplynutí této lhůty nebude insolvenční soud přihlížet a takto uplatněné pohledávky nebudou v insolvenčním řízení uspokojeny.⁷² Nutno podotknout, že v souladu s pravidlem uvedeným v ustanovení § 83 IZ není přípustné prominutí zmeškání lhůty k podání přihlášek pohledávek, a to ani v případě důvodné žádosti na její prominutí, neboť všechny lhůty v insolvenčním řízení jsou propadné. Toto pravidlo je promítnutím zásady rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení.

Přestože mám za to, že se povaha lhůty k přihlašování pohledávek zdá být ze zákonných ustanovení jasnou, objevily se v minulosti spory o to, zda se jedná o lhůtu procesněprávní, či hmotněprávní. Příčinu těchto sporů lze spatřovat především v ambivalentní povaze insolvenčního zákona, který obsahuje jak normy hmotněprávní tak procesněprávní.⁷³ Přítrž těmto neshodám učinila rozhodovací praxe soudů, kdy bylo judikováno, že se jedná o procesněprávní lhůtu a k jejímu zachování proto postačí, je-li

⁷¹ Blíže viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 3. 2008, sp. zn. KSUL 43 INS 384/2008, 1 VSPH 7/2008-A, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 12/2009.

⁷² V souladu s ustanovením § 185 IZ insolvenční soud odmítne usnesením přihlášku, k níž nepřihlíží. Právní mocí tohoto usnesení končí účast věřitele v insolvenčním řízení.

⁷³ SIGMUND, A. Přihlašování pohledávek do insolvence- doma i v zahraničí. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 12. s. 33.

příhláška posledního dne lhůty předána k poštovní přepravě. Tento závěr zaujal například Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 29. 4. 2008, sp zn. KSHK 128/2008, 1 VSPH 8/2008-P6, který mimo jiné odkazoval a argumentoval odůvodněním uvedeným v nálezů Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2000, sp. zn. III. ÚS 545/99 publikovaném ve Sbírce nálezů. Ústavní soud se v tomto rozhodnutí vyslovil ve vztahu ke lhůtě pro přihlašování pohledávek do konkursu stanovené v ustanovení § 22 odst. 2 ZKV tak, že tuto lhůtu je nutno interpretovat a aplikovat jako lhůtu procesněprávní (a tomu odpovídajícím způsobem počítat i její plynutí).⁷⁴

Z hlediska lhůty k podání přihlášek pohledávek stojí dále za zmínku úprava obsažená v ustanovení § 173 odst. 4 věty druhé IZ, z níž plyne, že podání přihlášky u jiného než insolvenčního soudu může mít pro věřitele fatální důsledky. Tyto důsledky spočívající v tom, že takovým úkonem nemusí být zachována lhůta k podání přihlášky.⁷⁵

V souladu s ustanovením § 176 IZ lze přihlášku pohledávky podat pouze a výhradně na formuláři vydaném Ministerstvem spravedlnosti České republiky, které je povinno podobu formuláře zveřejnit tak, aby k němu byl umožněn nezpлатněný dálkový přístup. Přihláška pohledávky musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat důvod vzniku⁷⁶ a výši přihlašované pohledávky.

Obecně platí, že insolvenční správce vyzve věřitele, aby přihlášku opravil nebo doplnil ve lhůtě, jejíž délka musí činit nejméně patnáct dnů, nelze-li přihlášku pohledávky přezkoumat pro její vady nebo neúplnost. Uvedený postup se uplatní i v případě, že věřitel nepodal přihlášku pohledávky na předepsaném formuláři.

Věřitelé by si však při přihlašování pohledávek měli být vědomi především skutečnosti, že insolvenční správce by měl vyzývat dle předchozího odstavce pouze pro vady tvrzení uvedené v samotné

⁷⁴ Stejně stanovisko zaujal i Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 4. 9. 2008. sp. zn. KSBR 38 INS 735/2008, 29 NSČR 4/2008-P11-12.

⁷⁵ Znění § 173 odst. 4 věta druhá IZ: „Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde k insolvenčnímu soudu.“

⁷⁶ Tím je myšleno uvedení bližších skutečností o smlouvě nebo jiném právním vztahu, který je důvodem vzniku pohledávky.

příhláše, nikoliv však k opravě příloh přihlášky, tedy k opravě vadných, neúplných či neprůkazných důkazů.⁷⁷ V takovém případě bude důsledkem na přezkumném jednání popření této přihlášky. Samozřejmostí je možnost věřitele bránit se proti popření pohledávky v tzv. incidenčním sporu, kde při doložení bezvadných důkazů nelze pochybovat o úspěšnosti na straně věřitele. Nicméně s ohledem na skutečnost, že insolvenční správce nezavinil vznik incidenčního sporu, lze předpokládat, že soud rozhodne o povinnosti věřitele nahradit insolvenčnímu správci náhradu nákladů řízení.

Závěrem lze konstatovat, že věřitelé z ekonomických důvodů ve většině případů nepodávají přihlášky pohledávek před rozhodnutím o úpadku, ačkoliv jim zákon umožňuje podat přihlášku od okamžiku zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku, neboť do této doby může být například insolvenční návrh odmítnut nebo insolvenční řízení zastaveno pro nezaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení.

4.2.2 Přezkumné jednání

Jednou z důležitých součástí insolvenčního řízení je přezkoumání přihlášených pohledávek. To se děje ve dvou stupních. Nejdříve přezkoumává pohledávky insolvenční správce, který současně vytváří seznam přihlášených pohledávek a dále je tomu vyhrazeno přezkumné jednání nařízené insolvenčním soudem.

Insolvenční správce přezkoumává podané přihlášky pohledávek zejména podle přiložených dokladů. Současně vyzývá dlužníka, aby se k přihlášeným pohledávkám vyjádřil.⁷⁸ V případě nutnosti je insolvenční správce rovněž oprávněn provést nezbytná šetření za využití součinnosti

⁷⁷ Blíže viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. KSUL 45 INS 150/2008, 1 VSPH 94/2008-P16, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/2009 s právní větou: „Postup podle § 188 IZ se uplatní pouze tehdy, jestliže vadný je sám procesní úkon, tj. přihláška pohledávky. Okolnost, že věřitel nepřipojí požadované přílohy, nemůže mít jiný následek, než že uplatněný nárok neprokáže (nesplní povinnost důkazní).“

⁷⁸ Pokud se dlužník k přihlášeným pohledávkám nevyjádří, není to důvodem k tomu, aby seznam přihlášených pohledávek zpracovaný insolvenčním správcem nebyl předložen insolvenčnímu soudu.

příslušných orgánů. Výsledkem přezkoumání přihlášených pohledávek insolvenčním správcem je seznam přihlášených pohledávek vyhotovený v souladu s ustanovením § 189 odst. 1 IZ, který je insolvenční správce povinen doručit insolvenčnímu soudu nejpozději tři dny před konáním přezkumného jednání. Bližší náležitosti seznamu přihlášených pohledávek vymezuje vyhláška.

Přezkumné jednání nařízené insolvenčním soudem se děje na podkladě seznamu přihlášených pohledávek.⁷⁹ Termín jednání k přezkoumání přihlášených pohledávek stanoví insolvenční soud ve výrokové části rozhodnutí o úpadku. Obecně platí, že jednání musí být nařízeno tak, aby se konalo nejpozději do dvou měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, ne však dříve než po sedmi dnech od uplynutí této lhůty. Pokud soud spojí rozhodnutí o úpadku s povolením oddlužení, nesmí od skončení lhůty k podávání přihlášek uplynout do přezkumného jednání více než třicet dní. Termín přezkumného jednání tedy stanoví insolvenční soud mezi třicátým a šedesátým dnem od vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka spojeném s povolením oddlužení. Přezkumné jednání se zpravidla koná před schválením oddlužení, neboť k projednání způsobu oddlužení dochází až na schůzi věřitelů, která se koná bezprostředně po tomto přezkumném jednání.⁸⁰ Rozhodnutí, kterým se přezkumné jednání nařizuje, zašle soud do vlastních rukou vždy dlužníkovi a insolvenčnímu správci. Účast insolvenčního správce a dlužníka na přezkumném jednání je nutná.

Přezkumné jednání představuje jedinou možnost, kdy lze pohledávky insolvenčních věřitelů popřít.⁸¹ Podstatnou změnu dostala právní úprava týkající se osob oprávněných popírat pravost, výši i pořadí jednotlivých pohledávek. Těmito osobami jsou ve znění zákona č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů insolvenční správce,

⁷⁹ SCHELLEOVÁ, I. *Základy insolvenčního práva*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 157.

⁸⁰ Insolvenční zákon sice umožňuje konat první schůzi věřitelů před přezkumným jednáním, avšak schválit oddlužení by zde nebylo možné, neboť před uplynutím lhůty k přihlašování pohledávek není známa celková výše závazků a jejich důvod vzniku, čímž by soud nemohl posoudit přípustnost oddlužení.

⁸¹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. s. 414.

dlužník a přihlášení věřitelé⁸². Podkladem pro přiznání aktivní legitimity přihlášeným věřitelům k popření přihlášených pohledávek byl náleží Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10 vyhlášený jako zákon č. 241/2010 Sb., náleží Ústavního soudu ze dne 1. července 2010 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, v němž Ústavní soud rozhodl o zrušení ustanovení § 192 odst. 1 věta první IZ, která znamenala protiústavní mezeru v podobě zúžení okruhu osob oprávněných popírat pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek, a poskytl zákonodárci časový prostor k odstranění zákonného deficitu, přičemž ponechal na jeho úvaze, jakým způsobem zakotví postup při realizaci popěrného práva věřitelů. Před plénem Ústavního soudu neobstál argument, že právo popírat přihlášené pohledávky není věřitelům přiznáno z důvodu případného zneužití protahování insolvenčního řízení, neboť dle jeho názoru rychlost a efektivnost řízení nesmí jít na úkor spravedlivého výsledku.⁸³

O přezkoumávání a popírání přihlášených pohledávek v oddlužení platí obecná úprava uvedená v ustanovení § 190 až § 202 IZ. Především ve vztahu k oddlužení je však významné, kým byla pohledávka na přezkumném jednání popřena. Z obecné úpravy, že popření pohledávky dlužníkem nemá vliv na zjištění této pohledávky⁸⁴, existuje výjimka, a to tehdy, jestliže dojde ke schválení oddlužení. V tomto případě má popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem na přezkumném jednání stejné účinky, jako by pohledávku popřel insolvenční správce⁸⁵.

⁸² Před uvedenou novelou insolvenčního zákona mohl popírat pohledávky pouze insolvenční správce a dlužník. Věřitel mohl dát nezávazný podnět insolvenčnímu správci k popření, či za tímto účelem využít dohlédací činnosti soudu, nicméně insolvenční správce neměl povinnost popření provést a proti rozhodnutí insolvenčního soudu vydaném v rámci dohlédací činnosti nebylo přípustné odvolání.

⁸³ Náleží pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10, vyhlášené jako zákon č. 241/2010 Sb., náleží Ústavního soudu ze dne 1. července 2010 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ Znění ustanovení § 192 odst. 3 IZ: „Není-li dále stanoveno jinak, nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění...“.

⁸⁵ Takovouto pohledávku nelze potom v rámci schváleného oddlužení považovat za zjištěnou, dokud nenastane některá ze skutečností, s níž insolvenční zákon zjištění spojuje. Tedy dokud nebude zjištěna v řízení o žalobě o určení popěrné pohledávky podané insolvenčním správcem nebo věřitelem nebo marným uplynutím lhůty pro podání této žaloby, byla-li popřena vykonatelná pohledávka. Lhůta pro podání žalob na určení

Zajímavou patovou situací, která nepochybně může v praxi nastat, je případ, kdy do insolvenčního řízení zahájeném na návrh dlužníka spolu s návrhem na povolení oddlužení nepodá žádný z věřitelů přihlášku své pohledávky. Je možné, aby oddlužení v tomto případě proběhlo? Podle mého názoru ano, neboť dlužníkovi by nemělo být přičítáno k tíži, že věřitelé neuplatnili svůj nárok. Stejně stanovisko zaujal ve svém rozhodnutí Vrchní soud v Praze ve věci sp. zn. KSPH 39 INS 1527/2009, 2 VSPH 474/2009-B. Insolvenční soud, který rozhodoval v předmětné věci v prvním stupni, rozhodl o zrušení insolvenčního řízení s odkazem na ustanovení § 158 odst. 1 IZ⁸⁶. Dle jeho právní kvalifikace je nutné postupovat shodně jako v případě rozhodnutí soudu o úpadku dlužníka před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, neboť insolvenční zákon neobsahuje speciální úpravu pro řešení případu, kdy se do insolvenčního řízení ve stádiu po povolení oddlužení nepřihlásí žádný věřitel.⁸⁷ Vrchní soud v Praze jako odvolací soud se však s názorem insolvenčního soudu neztotožnil, neboť má za to, že je pro tyto případy vyloučeno analogické použití ustanovení § 158 IZ. Podle závěru Vrchního soudu v Praze skutečnost, že se do insolvenčního řízení řádně a včas nepřihlásí žádný z věřitelů, nemůže vést po povolení oddlužení k vydání rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku, ani nemůže vést k neschválení oddlužení nebo k zastavení insolvenčního řízení, neboť dlužníkovi nelze upírat možnost řešit jeho úpadek oddlužením.⁸⁸

4.2.3 Schůze věřitelů a hlasování o způsobu oddlužení

Zatímco o povolení oddlužení rozhoduje insolvenční soud vždy sám, otázka stanovení způsobu oddlužení je naopak v první řadě záležitostí

dlužníkem popřené pohledávky poběží ode dne zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku.

⁸⁶ Znění ustanovení § 158 odst. 1 IZ: „ Před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku podle § 149 rozhodne insolvenční soud i bez návrhu, že dlužník není v úpadku, zjistí-li že a) ani po rozhodnutí o úpadku nebyl osvědčen dlužníkův úpadek nebo b) zde není žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uspokojeny.“

⁸⁷ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. KSPH 1527/2009-B-8.

⁸⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.12. 2009, sp. zn. KSPH 1527/2009, 2 VSPH 474/2009.

věřitelů.⁸⁹ Ti mohou hlasovat o způsobu provedení oddlužení formou splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty. „Za účelem hlasování o způsobu oddlužení svolá insolvenční soud schůzi věřitelů.“⁹⁰ Oznámení o jejím svolání zveřejní vyhláškou vyvěšenou na úřední desce a v insolvenčním rejstříku.

O způsobu řešení oddlužení však mohou věřitelé hlasovat i mimo schůzi věřitelů, a to za podmínek uvedených v ustanovení § 401 IZ. Možnost hlasovat mimo schůzi věřitelů představuje průlom v doposud známé koncepci hlasování s nutností shromáždit věřitele v dostatečném počtu na jednom místě.⁹¹ V drtivé většině případů ovšem nelze předpokládat, že by sami věřitelé byli nějak aktivní. Organizování hlasování mimo schůzi věřitelů připadá v úvahu především tehdy, jestliže bude aktivní sám dlužník, který má na řešení svého úpadku prvořadý zájem. Ostatně jinak tomu ani být nemůže, má-li být oddlužení řešením hrozícího úpadku.⁹² Pakliže všichni oprávnění věřitelé hlasovali mimo schůzi věřitelů, insolvenční soud schůzi věřitelů nesvolá nebo již svolanou schůzi věřitelů zruší.⁹³ Dovolím si ovšem konstatovat, že hlasování o způsobu provedení oddlužení mimo schůzi věřitelů nebude v praxi příliš časté a proto bude nejčastěji probíhat právě na schůzi věřitelů.

⁸⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 973.

⁹⁰ PACHL, L. *Oddlužení: nový fenomén úpadkového práva* [online]. [cit. 28.2.2012.]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-novy-fenomen-upadkového-prava-50098.html>.

⁹¹ KAVAN, P. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*. 2008, č. 12, s. 438.

⁹² ZELENKA, J a kol. *Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha: Linde, 2007. s. 607.

⁹³ Oprávnění věřitelé mohou hlasovat ještě před zahájením samotného insolvenčního řízení. K platnosti hlasování je však v souladu s ustanovením §400 odst. 1 IZ vyžadováno, aby měl věřitel možnost seznámit se s informacemi, které svým obsahem a rozsahem odpovídají informacím, které musí být obsaženy v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách. V tomto případě je dále nezbytné, aby úkon byl učiněn v písemném podání označeném jako „Hlasovací lístek“; podání nesmí obsahovat žádný jiný právní úkon, musí z něj být nepochybné, jak hlasovali, a podpisy věřitelů musí být úředně ověřeny. Pokud by se stalo, že věřitel bude později na schůzi věřitelů svolané soudem hlasovat jinak, než jak hlasoval mimo schůzi věřitelů, platí jeho hlasování na schůzi věřitelů. Zároveň je na tomto místě vhodné vyjádřit se ke lhůtě, v jaké může dlužník žádat o povolení oddlužení schváleného věřiteli před zahájením insolvenčního řízení. Tato lhůta by neměla být příliš dlouhá, neboť v opačném případě, mohou věřitelé postupovat podle § 403 IZ a soud i přes předchozí souhlas věřitelů oddlužení zamítnout.

Schůzi věřitelů svolá insolvenční soud zpravidla již v rozhodnutí o úpadku, přičemž datum první schůze věřitelů se stanoví na stejný den, kdy se koná přezkumné jednání, a to bezprostředně po jeho skončení⁹⁴.

Schůze věřitelů může projednat pouze to, co bylo v oznámení o jejím svolání označeno za předmět jednání. V rozhodnutí o úpadku tedy musí být uveden i program schůze věřitelů. Program první schůze věřitelů, která se koná po rozhodnutí o úpadku spojeném s rozhodnutím o povolení oddlužení, je zpravidla následující: rozhodnutí o hlasovacích právech věřitelů, jejichž pohledávka byla na přezkumném jednání popřena, byla zjištěna podmíněně nebo nebyla dosud přezkoumána, volba věřitelského orgánu, zpráva insolvenčního správce o jeho dosavadní činnosti včetně vyjádření, zda nejsou přítomny skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí, případné usnesení věřitelů o odvolání insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce z funkce a o ustanovení nového insolvenčního správce.

Na schůzi věřitelů projednávající způsob oddlužení, stejně jako na přezkumném jednání, je nezbytná účast insolvenčního správce a dlužníka. Účast insolvenčního správce hraje značnou roli, neboť má povinnost upozornit ještě před rozhodnutím schůze věřitelů na existenci okolností, které by odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Naopak dlužníková účast souvisí s jeho povinností zodpovědět dotazy přítomných věřitelů, kdy v jejich zájmu bude zjistit od dlužníka všechny informace nezbytné k hlasování. Ve znění insolvenčního zákona přede dnem 10. 9. 2010 platilo v souladu s ustanovením § 399 odst. 2 věta druhá IZ, že jestliže se dlužník nedostavil na základě doručeného předvolání na tuto schůzi věřitelů bez řádné omluvy, nastala právní fikce, že dlužník vzal návrh na oddlužení zpět. Nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2010,

⁹⁴ Podle § 137 odst. 3 IZ pokud soud svolá schůzi věřitelů před přezkumným jednáním, musí zároveň svolat další schůzi věřitelů na den, kdy se koná přezkumné jednání. V soudní praxi se projevuje tendence vyhnout se opakování schůze věřitelů (důvodová zpráva k návrhu zákona č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů). Svoláním jen jedné schůze věřitelů soud šetří prostředky a čas věřitelů potřebný pro jejich účast v insolvenčním řízení v souladu se zásadou hospodárnosti. První schůze věřitelů po přezkumném jednání je rozhodující pro možnost věřitelů odvolat insolvenčního správce, k tomu na schůzi věřitelů před přezkumným jednáním nemůže dojít.

sp. zn. Pl. ÚS 19/09 však bylo předmětné ustanovení zrušeno, neboť dle odůvodnění Ústavního soudu je fikce zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení z ústavněprávního hlediska neakceptovatelná, protože se nejedná o pouhý procesní úkon, kterým účastník disponuje řízením, ale má zásadní hmotněprávní důsledky pro dlužníka i samotné věřitele, a to prohlášení konkursu.⁹⁵ Zákonodárce nechal zrušené ustanovení bez náhrady. Dle mého názoru však v praxi nebudou důsledky spojené s nedostavením se dlužníka na schůzi věřitelů příliš odlišné. Insolvenční soud má stále možnost označit jednání dlužníka za nedbalý nebo lehkomyšlný přístup, což je důvodem pro neschválení oddlužení podle ustanovení §395 odst. 2 písm. b) IZ.⁹⁶

K hlasování o způsobu oddlužení přistoupí schůze věřitelů poté, co budou projednány skutečnosti rozhodné pro jeho stanovení, tedy po přednesení zprávy insolvenčního správce, příp. vyjádření se dlužníka a zodpovězení vznesených dotazů. Ještě před hlasováním musí insolvenční správce upozornit na skutečnosti, které svědčí jinak pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.⁹⁷

Insolvenční zákon v ustanovení § 402 odst. 1 IZ přiznává právo hlasovat o způsobu oddlužení pouze nezajištěným věřitelům. Zajištění věřitelé o způsobu oddlužení nehlasují z důvodu koncepce jejich privilegovanosti postavené na možnosti domáhat se uspokojení postupem mimo insolvenční řízení s výjimkami stanovenými zákonem.⁹⁸

Pokud ani jeden ze způsobů oddlužení nezíská prostou většinu hlasů nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek, rozhodne o něm insolvenční soud na základě zprávy insolvenčního správce o stavu majetku dlužníka. K této situaci dochází v praxi poměrně často, přičemž soud musí respektovat zásadu co možná nejvyššího uspokojení věřitelů.

⁹⁵ Nález pléna Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 19/09 ve věci návrhu Vrchního soudu v Olomouci na zrušení ustanovení § 399 odst. 2 části věty druhé za středníkem zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon); nález byl vyhlášen pod č. 260/2010 Sb.

⁹⁶ Srovnání v části 3.2.2.4. této práce

⁹⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 976.

⁹⁸ KAVAN, P. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*. 2008, č. 12, s. 439.

Jelikož proti rozhodnutí o povolení oddlužení není přípustné odvolání a věřitelé tak nemohou toto rozhodnutí insolvenčního soudu zvrátit, mohou věřitelé, kteří se dostavili na schůzi věřitelů a hlasovali o přijetí způsobu oddlužení v průběhu této schůze namítnout, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Insolvenční zákon tedy přiznává nezajištěným věřitelům prostřednictvím námitek právo, aby vyjádřili svůj nesouhlas s oddlužením dlužníka. K projednání včasně podaných námitek osobami k tomu oprávněnými je insolvenční soud povinen nařídit jednání. Zásadní význam mají podané námítky ve vztahu k možnosti schválit oddlužení. Dříve než budou námítky insolvenčním soudem projednány, nemůže být oddlužení schváleno.

Závěrem bych rád na tomto místě zmínil, že nezajištěným věřitelům, kteří hlasovali proti přijetí způsobu oddlužení nebo jestliže insolvenční soud nevyhověl jejich uplatněným námítkám, následně přiznává insolvenční zákon právo podat odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení. Dle usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 10. 2010, sp. zn. KSOS 13 INS 2847/2010, 2 VSOL 366/2010-B-22 však nelze přiznat aktivní legitimaci k podání odvolání nezajištěnému věřiteli, který se zdržel svého práva hlasovat.

4.3. Rozhodnutí o schválení (neschválení) oddlužení

Rozhodnutí o schválení oddlužení je závěrečným rozhodnutím „předrealizačního“ stádia rozhodování o oddlužení.⁹⁹ Tímto rozhodnutím je s konečnou platností konstatováno, že jsou ke dni rozhodnutí splněny podmínky pro řešení dlužníkovy úpadku oddlužením.

Rozhodnutí o schválení oddlužení však není jen pouhým konstatováním řešení úpadku dlužníka oddlužením a jeho způsobu provedení. Náležitosti rozhodnutí jsou dosti podrobné a směřují k formulaci

⁹⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 988.

povinností dlužníka.¹⁰⁰ Vymezuje rovněž základní povinnosti insolvenčního správce a případně plátce mzdy dlužníka.

V praxi se ovšem můžou vyskytnout i situace, kdy existují důvody pro neschválení oddlužení. Důvody, které vedou insolvenční soud k neschválení oddlužení, jsou dle ustanovení § 401 odst. 1 IZ skutečnosti, které by jinak odůvodňovali zamítnutí návrhu dle ustanovení § 395 IZ. V souladu s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 7. 2008, sp. zn. KSUL 69 INS 561/2008, 1 VSPH 74/2008-B je důvod vedoucí k rozhodnutí o neschválení oddlužení naplněn taktéž tehdy, jestliže jsou dodatečně zjištěny podmínky nepřípustnosti oddlužení podle ustanovení § 389 IZ, tedy důvody pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení.¹⁰¹ V takovém případě je součástí rozhodnutí o neschválení oddlužení i rozhodnutí o tom, že úpadek dlužníka bude řešen konkursem.

Insolvenční soud musí o schválení oddlužení rozhodnout neprodleně po dokončení jednání o námitkách věřitelů. Pokud žádné námítky podány v tomto směru nebyly, pak rozhoduje po uplynutí lhůty, která je stanovena věřitelům pro podání námitek, tedy po skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení a pokud se hlasovalo mimo schůzi, pak po deseti dnech od zveřejnění výsledku hlasování v insolvenčním rejstříku.

Obsahové náležitosti rozhodnutí o schválení oddlužení jsou vymezeny v § 406 IZ podle toho, zda bude oddlužení provedeno zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře. Rozhodnutí, jímž se schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, musí obsahovat: 1) výrok o tom, kdo je insolvenčním správcem a jaká je jeho odměna za dosavadní činnost a výše náhrady jeho hotových výdajů; 2) označení majetku, který podle stavu ke dni vydání tohoto rozhodnutí náleží do majetkové podstaty; 3) označení nezajištěných věřitelů, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, kterou při oddlužení obdrží, bude nižší než třicet procent jejich pohledávek a uvedení nejnižší hodnoty plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli. Rozhodnutí, jímž se schvaluje oddlužení ve formě splátkového kalendáře, obsahuje: 1) výrok o tom, že

¹⁰⁰ HAVEL, B. Oddlužení- zbraň nebo hrozba? Právní rozhledy. 2007, č. 2, s. 54.

¹⁰¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 7. 2008, sp. zn. KSUL 69 INS 561/2008, 1 VSPH 74/2008-B

dlužníkovi se ukládá platit po dobu pěti let svým nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni v měsíci postížitelnou částku z jeho příjmů; 2) označení příjmů, ze kterých bude dlužník plnit první splátku a také způsob výpočtu částky, která musí po srážce zůstat dlužníkovi; 3) označení nezajištěných věřitelů, kteří souhlasili s nižším než třiceti procentním upokojením svých pohledávek; 4) příkaz plátcí mzdy dlužníka, aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku.

4.3.1 Způsoby provedení oddlužení

Insolvenční zákon vymezuje způsoby řešení dlužníkovra úpadku oddlužením ve formě zpeněžení majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře. O možnosti kombinace obou těchto způsobů oddlužení se zamyslím co by nad problematickým aspektem institutu oddlužení.

4.3.1.1 Oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty

Při zpeněžování majetkové podstaty se postupuje obdobně jako v případě zpeněžení majetkové podstaty konkursem. Z tohoto důvodu lze většinu ustanovení platných pro konkurs použít na oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Oproti konkursu se však při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zpeněžuje pouze majetek, který dlužník nabyt do okamžiku vydání rozhodnutí o schválení oddlužení. Majetek, který dlužník nabude od okamžiku vydání rozhodnutí o schválení oddlužení, zůstane v dispozici dlužníka a nebude v rámci insolvenčního řízení zpeněžován. Při řešení úpadku dlužníka konkursem takové omezení neplatí a předmětem zpeněžení je také majetek, který dlužník nabude v průběhu celého insolvenčního řízení.¹⁰² Z výše uvedeného tedy vyplývá, že dlužník, jehož úpadek je řešen oddlužením ve formě zpeněžení majetkové podstaty,

¹⁰² KOZÁK, J. Nové úpadkové právo v České republice. *Právní zpravodaj*. 2008, č. 2, s. 12.

nebude povinen majetek získaný např. dědictvím nebo darem po rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžit a jeho výtěžek předat jako mimořádnou splátku svým věřitelům, neboť věřitelé mohou být uspokojeny pouze z majetku, který je předmětem majetkové podstaty dlužníka v době rozhodnutí soudu o schválení oddlužení.

Poté co insolvenční správce zpeněží majetek, který podléhá oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, se v insolvenčním řízení dále postupuje podle ustanovení o konečné zprávě a rozvrhu v konkursu.

4.3.1.2 Oddlužení formou plnění splátkového kalendáře

Zatímco při shora uvedené formě oddlužení insolvenční zákon odkazuje na obdobnou aplikaci pravidel zpeněžení majetkové podstaty při konkursu, cesta splátkového kalendáře má vlastní pravidla.

V souladu s ustanovením § 398 odst. 3 IZ spočívá oddlužení ve formě plnění splátkového kalendáře v povinnosti dlužníka po dobu pěti let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

Je-li schválen splátkový kalendář, dispozičních práv s majetkem se ujímá opět dlužník s tím, že plní splátkový kalendář způsobem a ve výši stanovenými rozhodnutím soudu. Výjimku tvoří majetek, který dlužník nabude dědictvím nebo darem po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Tento majetek je dlužník povinen zpeněžit a finanční prostředky použít na mimořádnou splátku ve prospěch nezajištěných věřitelů, přičemž se rozdělí v poměru stanoveném v usnesení o schválení oddlužení.¹⁰³

Příjmem dlužníka se rozumí především příjmy ze závislé činnosti, tedy plat nebo mzda, ale i jejich ekvivalenty. Těmito ekvivalenty jsou především důchody, dávky nemocenské, podpora při nezaměstnanosti, odstupné v návaznosti na ukončení zaměstnání. Srážky se provádějí

¹⁰³ KOZÁK, J. BUDÍN, P. PACHL, L. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. 1 vyd. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2008. s. 231.

v souladu s ustanovením § 277 a násl. o.s.ř. z čistého příjmu, který zbývá dlužníkovi po odečtení základní nepostižitelné částky a která se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi a vyjádří v celých korunách, přičemž se srážejí z takto vyjádřené částky dvě třetiny.¹⁰⁴ První splátka musí být uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, ve kterém došlo ke zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení.

Pětiletou dobu, po kterou je dlužník povinen platit nezajištěným věřitelům, nelze v souladu s insolvenčním zákonem změnit. Splátkový kalendář nelze ukončit ani v případě, že dlužník uhradil více, než se původně předpokládalo. Ani skutečnost, že dlužníkovy příjmy umožňují v plné výši uspokojit pohledávky věřitelů před uplynutím doby pěti let, sama o sobě nemůže mít vliv na určení jiné výše splátek. Vrchní soud v Praze zaujal ve svém usnesení ze dne 14. 1. 2011, sp. zn. KSLB 76 INS 4801/2010, 3 VSPH 639/2010-B-14 názor, že jde o ekonomický zájem věřitelů, jemuž zákon dává přednost za to, že dlužníku poskytuje ochranu před věřiteli. Rozhodnutí o schválení oddlužení a o určení částky, kterou má dlužník platit svým věřitelům lze tedy změnit pouze za předpokladu, že dojde k zásadní změně poměrů, z nichž soud vycházel v době rozhodování. Za podstatnou změnu poměrů je nutné považovat například změnu vyživovacích povinností dlužníka k nezletilým dětem.¹⁰⁵

V původním znění insolvenčního zákona přijatým zákonodárcem byl sám dlužník povinen vypočítat zabavitelnou částku a z ní následně uspokojit odměnu a náhradu hotových výdajů insolvenčního správce a zbylou část zaslat dle poměru uvedeného v rozhodnutí o schválení oddlužení nezajištěným věřitelům. V praxi však tato povinnost dlužníka způsobovala řadu problémů, neboť se z pohledu dlužníka jednalo o nelehký úkol. Z tohoto důvodu byla přijata novela insolvenčního zákona, kdy přerozdělením zabavitelné částky byl pověřen insolvenční správce.

Splátkovým kalendářem mohou být uspokojeny pouze přihlášené pohledávky nezajištěných věřitelů. Pohledávky zajištěných věřitelů jsou

¹⁰⁴ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6 vyd. Praha: Linde, 2011. s. 520, 521.

¹⁰⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 1. 2011, sp. zn. KSLB 76 INS 4801/2010, 3 VSPH 639/2010-B-14.

uspokojovány ze zpeněžení majetku tvořícího předmět zajištění, přičemž jej provádí insolvenční správce na základě návrhu zajištěného věřitele. Pokud tak zajištění věřitelé neučiní, nemá to pro ně negativní důsledky, neboť právo na uspokojení ze zástavy nezaniká a mohou jej uplatnit po skončení insolvenčního řízení. Při uspokojování zajištěných věřitelů může dojít k situaci, kdy výtěžek z peněžení zajištění nepostačuje k úhradě zajištěné pohledávky. V takovém případě neplatí obecné pravidlo uvedené v ustanovení § 167 odst. 2 IZ, že se rozdíl hodnoty zajištění oproti výši zajištěné pohledávky považuje za nezajištěnou pohledávku.¹⁰⁶

4.3.1.3 Kombinace provedení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře

Interesantní skutečnost, která mě upoutala v souvislosti s výše uvedenými formami oddlužení, je eventualita jejich vzájemné kombinace.

Po provedení gramatického výkladu ustanovení § 398 odst. 1 IZ lze konstatovat, že zákonodárce umožnil provedení oddlužení jen zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře, nikoliv vzájemnou kombinací těchto forem. K tomuto názoru mne přivádí především užitá spojka „nebo“¹⁰⁷, která vylučuje druhý způsob. Obdobně se v tomto duchu vyjadřují i někteří odborníci. Například Doc. JUDr. Bohumil Havel Ph.D. uvádí, že nelze kombinovat obě formy oddlužení, jelikož se ustanovení § 398 odst. 1 IZ zdá být normou kogentní. Zároveň dodal, že věřitelé, kteří mají ambice řešit dlužníkův úpadek jinak, se mohou s dlužníkem pokusit dohodnout a úpadekové řízení neaktivovat.¹⁰⁸

Jelikož však mají některé insolvenční soudy za zřejmé, že v řadě konkrétních případů je právě kombinace splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty jedinou šancí, aby dlužník splnil jednu z hlavních podmínek povolení oddlužení - uhradit nezajištěným věřitelům

¹⁰⁶ blíže viz HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 53.

¹⁰⁷ Znění ustanovení § 398 odst. 1: „ Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty *nebo* plněním splátkového kalendáře.“

¹⁰⁸ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 53.

třicet procent jejich pohledávek, zaujaly ve své rozhodovací praxi spíše extenzivní výklad k ustanovení § 389 odst. 1 IZ.

Krajský soud v Brně v usnesení ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. KSBR 24 INS 4176/2008 uvedl, že nepřekáží účelu, který je úpravou insolvenčního zákona sledován, aby v situaci, kdy s tím dlužník výslovně souhlasí a sám takový způsob řešení svého úpadku nabízí, byly v mezích rozhodnutí o způsobu oddlužení kombinovány obě formy oddlužení. Podle Krajského soudu v Brně je tedy možné, aby tam, kde ta z forem oddlužení, kterou dlužník nabízí jako základní, bez dalšího neumožňuje splnění požadavku kladeného na minimální zákonnou (nebo s věřiteli smlouvenou) míru uspokojení dlužníkových věřitelů, dlužník nabídl věřitelům, že je uspokojí i z té části svého majetku, jež by při schválení oddlužení jen jednou z předjímaných forem oddlužení jinak zůstala v jeho dispozici. Ve výjimečných případech je podle právní argumentace Krajského soudu v Brně možné i to, že obě formy oddlužení budou zkombinovány tak, že rozhodnutím o schválení oddlužení budou postiženy jak příjmy dlužníka v následujících pěti letech (oddlužení plněním splátkového kalendáře), tak majetek náležící dlužníku v době rozhodnutí o schválení oddlužení (oddlužení zpeněžením majetkové podstaty). Podstatné je, že i tak půjde o řešení, jež dlužníku nabízí možnost vybřednout při zachování práv věřitelů z úpadkové situace lépe než při prohlášení konkursu na jeho majetek.¹⁰⁹ Nezajištění věřitelé mají právo se vyjádřit ke kombinaci způsobů oddlužení na schůzi věřitelů, kde je o způsobu oddlužení rozhodováno.

Obdobně se vyjádřil i Vrchní soud v Olomouci, kdy ve věci vedené pod sp. zn. KSBR 40 INS 4970/2009, 2 VSOL 264/2009 připustil možnost kombinace obou způsobů oddlužení.

¹⁰⁹ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. KSBR 24 INS 4176/2008.

4.4. Problematické aspekty oddlužení manželů

Manželství je právem definované jako trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem, kdy mezi manžely vzniká řada práv a povinností jak osobního charakteru, tak majetkového charakteru.¹¹⁰ Majetkový charakter manželství je spojen především se vznikem společného jmění manželů. Oddlužení manželů, resp. jejich společného jmění, je v kontextu s řešením úpadku aktuálním tématem.

4.4.1 Majetek a závazky ve společném jmění manželů

V první řadě mám za to, že je na místě pokusit se ve stručnosti odpovědět na otázku, co vlastně tvoří společné jmění manželů. Je třeba vycházet obecně z toho, že společné jmění manželů tvoří aktiva a pasiva náležící oběma manželům *společně*. Dle ustanovení § 143 zákona č. 40/1964 Sb., Občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Občanský zákoník“ nebo „OZ“) společné jmění manželů tvoří:

- a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležící do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka,
- b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.

¹¹⁰ HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 1488 s.

Občanský zákoník v této souvislosti stanovuje v ustanovení § 143a vyvratitelnou právní domněnku, dle níž obecně platí, že veškerý majetek nabytý a všechny závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů. To platí samozřejmě za stavu, že společné jmění manželů nebylo zúženo (smlouvou o změně rozsahu společného jmění manželů) nebo nebylo prokázáno, že neexistuje (smlouvou o odložení vzniku společného jmění) a věřiteli kteréhokoliv z manželů byl obsah této smlouvy znám (srov. § 143a odst. 4 OZ).

Nebude-li tedy ze strany dlužníka uvedeno a prokázáno, že závazky nespadají do společného jmění manželů, má se za to, že tyto závazky vznikly za jeho trvání, a proto bude k jejich uhrazení užito celé společné jmění manželů.¹¹¹

4.4.2 Aktivní a pasivní legitimace

V souladu s ustanovením § 97 odst. 3 IZ obecně platí, že aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu má dlužník nebo některý z jeho věřitelů. Jedná-li se o hrozící úpadek, má aktivní legitimaci jen dlužník. Úpadek dlužníka, který není podnikatelem¹¹² lze řešit oddlužením, přičemž aktivně legitimován k podání návrhu na povolení oddlužení je pouze dlužník.

Výše uvedené může vyvolat pochybnosti, zda má aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu spolu s návrhem na povolení oddlužení jen jeden z manželů nebo oba manželé samostatně, popřípadě společně, a za jakých okolností může věřitel podat insolvenční návrh na manžela svého dlužníka.

Pokud půjde o závazky spadající do výlučného majetku jen jednoho z manželů, lze bez pochybností konstatovat, že aktivní legitimaci k podání návrhu na povolení oddlužení má pouze manžel – dlužník. Oddlužení

¹¹¹ BOULOVÁ, Hana. Aktuální problémy institutu oddlužení a oddlužení manželů. *Daňová a hospodářská kartotéka (DHK)*. 2011, č. 17, s. 25.

¹¹² Výklad o nepodnikateli viz kapitola 3.2.2.1 této práce

závazků, které spadají do výlučného majetku pouze jednoho z manželů, však nebude v praxi příliš častým jevem.¹¹³

O mnoho častěji se naopak setkáme se závazky, které tvoří ve smyslu občanského zákoníku společné jmění manželů. V tomto případě musíme mít na paměti princip dlužnické solidarity manželů, který dává oběma manželům postavení dlužníka a tedy i aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu spolu s návrhem na povolení oddlužení. V těchto případech by tedy bylo namístě oddlužení chápat jako oddlužení manželů, nikoliv jako oddlužení jednotlivých osob.¹¹⁴ Ačkoliv by tedy bylo vhodné řešit oddlužení manželů na základě jejich společného návrhu, insolvenční zákon kolektivní řešení úpadku neumožňuje. Je tedy účelné, aby oba manželé podali návrh na oddlužení každý svůj, neboť pouze při oddlužení a následném osvobození od placení závazků u obou manželů lze docílit úspěšné sanace jak společného majetku manželů, tak i jejich výlučných majetků. Jestliže by úspěšně prošel oddlužením pouze jeden z manželů, jsou věřitelé oprávněni vymáhat společný závazek manželů po druhém z nich a snaha manželů vyřešit nepříznivou finanční situaci by nevedla ke zdárnému konci.

V případě podání návrhu na povolení oddlužení jen jedním z manželů vyvstává otázka, jakou měrou zasáhne oddlužení nejen navrhovatele samotného, ale i jeho manžela. Právní úprava je v tomto ohledu nekompromisní. Ustanovení § 205 IZ stojí na zásadě, že do majetkové podstaty dlužníka náleží nejen majetek ve výlučném vlastnictví dlužníka, ale i majetek, který je ve společném jmění dlužníka a jeho manžela. Z tohoto principu vyplývá, že s účinky schváleného oddlužení jednoho z manželů lze postihnout i majetek ve společném jmění manželů. Tím bude například i zabavitelná část příjmu druhého manžela a v případě oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty se majetek patřící

¹¹³ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, č. 2, s. 56.

¹¹⁴ BOULOVÁ, Hana. Aktuální problémy institutu oddlužení a oddlužení manželů. *Daňová a hospodářská kartotéka (DHK)*. 2011, č. 17, s. 26.

do společného jmění manželů, který existoval v době schválení této formy oddlužení, zpeněží a výtěžek se rozdělí mezi věřitele.¹¹⁵

Jelikož společné jmění manželů je koncipováno na principu zákonné dlužnické solidarity obou manželů ve vztahu k závazkům náležejícím do společného jmění manželů, je věřitel oprávněn podat insolvenční návrh vůči kterémukoliv z manželů, jedná-li se o jejich společné dluhy.¹¹⁶ Shora uvedené je ovšem třeba vykládat v porovnání s rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005. V předmětném rozhodnutí zaujal Nejvyšší soud České republiky právní názor, že splnění závazku náležícího do společného jmění manželů sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů, neboť druhý manžel není ve vztahu k věřiteli ve smluvním ani v jiném právním vztahu.¹¹⁷ S přihlédnutím k ustálené judikatuře závěrem nezbyvá než konstatovat, že v insolvenčním řízení je pasivně legitimován jen ten z manželů, se kterým věřitel sjednal příslušný závazek, jehož uspokojení se věřitel v insolvenčním řízení domáhá, neboť jen ve vztahu k němu se bude zkoumat splnění podmínek úpadku podle ustanovení § 3 IZ a jen ve vztahu k němu může být rozhodnuto o úpadku.¹¹⁸

4.4.3 Právní úprava oddlužení manželů v insolvenčním zákoně

Právní úprava vymezená zákonodárcem v insolvenčním zákoně, která se přímo vztahuje ke způsobu řešení dlužníkovy úpadku oddlužením a dotýká se i samotného manžela dlužníka, spočívá v jediné výslovné povinnosti manžela dlužníka – spolupodepsat návrh na povolení oddlužení¹¹⁹ a výslovně uvést, že s povolením oddlužení souhlasí. „Tento

¹¹⁵ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 2. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 148.

¹¹⁶ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, č. 2, s. 57.

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005.

¹¹⁸ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, č. 2, s. 57.

¹¹⁹ Zákon vyžaduje, aby manželův podpis byl úředně ověřen.

požadavek vychází jednak z principu, že při nakládání s majetkem ve společném jmění mimo jeho obvyklou správu je třeba souhlasu obou manželů, a potažmo i ve spojitosti s plněním vyživovacích povinností.¹²⁰ V případě, že dlužníkuv manžel svůj podpis a souhlas na návrh na povolení oddlužení nepřipojí, a to ani přes výzvu insolvenčního soudu, spojuje insolvenční zákon s touto skutečností následek v podobě odmítnutí návrhu na povolení oddlužení podle ustanovení § 393 odst. 3 IZ, neboť takový návrh na povolení oddlužení neobsahuje všechny náležitosti insolvenčním zákonem vyžadované. K úplnosti musím zmínit, že ze shora uvedené povinnosti manžela dlužníka existuje zákonná výjimka, nicméně lze si těžko představit, že by měla v praxi širší uplatnění. Manželův podpis a výslovný souhlas se nevyžaduje, jestliže oddlužením nemůže být dotčen majetek z nevyřádaného společného jmění manželů, rozsah vyživovacích povinností dlužníka vůči jeho manželu a nezaopatřeným dětem nebo rozsah vyživovacích povinností dlužníkovy manželky. Tato skutečnost však musí být dlužníkem řádně doložena.

Dále je třeba zdůraznit, že na rozdíl od případů, kdy dochází k řešení úpadku dlužníka konkursem za současného zániku společného jmění a jeho následného vypořádání, u oddlužení společné jmění manželů nezaniká. A to bez ohledu na schválený způsob oddlužení.

Z uvedených skutečností vyplývá, že oproti oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se v případě konkursu k uspokojení věřitelů nebude zpeněžovat všechen majetek náležící do dlužníkovy společného jmění manželů, ale jen ta jeho část, jež po jeho vypořádání připadne do výlučného vlastnictví manželky. Na druhou stranu při konkursu náleží do majetkové podstaty postižitelné příjmy dlužníka a také veškerý majetek, který dlužník po prohlášení konkursu nabude.¹²¹

¹²⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 938.

¹²¹ Blíže viz Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. KSBR 40 INS 2487/2008, 2 VSOL 119/2008-A

4.4.4 Oddlužení manželů ve světle judikatury

Jak již bylo výše naznačeno, insolvenční zákon neposkytuje jednotlivé souvislosti mezi oddlužením a společným jměním manželů. Jediná zmínka mající dopad na společné jmění manželů je podpis manžela na dlužníkově návrhu na povolení oddlužení. Z tohoto důvodu bude hrát značnou roli v interpretaci zákona praxe insolvenčních soudů.

Významným vodítkem v rozhodovací praxi insolvenčních soudů je usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č.j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21. Vrchní soud se jednak vyjádřil k procesnímu postupu, kdy insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení podají samostatně oba manželé a dále k následkům manželova podpisu dlužníka na návrhu na povolení oddlužení. Podají-li oba manželé insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení a svědčí-li výsledky jejich insolvenčních řízení o tom, že mají majetek a závazky, které spadají do jejich společného jmění manželů, má insolvenční soud tyto návrhy spojit ke společnému projednání a rozhodnout o nich společně.¹²² Vrchní soud v Praze vychází z principů občanského zákoníku, kdy manželé tvoří majetkovou a závazkovou jednotu¹²³, a není důvodu, aby se na tuto jednotu v rámci insolvenčního řízení nahlíželo jinak. Oběma těmito manželům by měl být rovněž ustanoven jeden insolvenčním správce. Ke správnosti vedení společného řízení lze také přičítat hospodárnost tohoto postupu. Ve vztahu k následkům podpisu dlužníka manžela na formuláři pro povolení oddlužení Vrchní soud v Praze konstatoval, že jde o kvalifikovaný projev souhlasu dlužníka manžela s tím, aby veškerý majetek tvořící společné jmění manželů byl využit pro potřeby oddlužení druhého z manželů, tedy i k zapravení nejen společných, ale i výlučných

¹²² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č.j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21.

¹²³ To neplatí samozřejmě za stavu, že byla vyvrácena právní domněnka dle ustanovení § 143a OZ, resp. že bylo například prokázáno zúžení nebo neexistence společného jmění manželů.

dluhů každého z manželů, tedy i závazků ve smyslu § 143 odst. 1., písm. b) OZ.¹²⁴

V případě vedení společného insolvenčního řízení manželů může být právně zajímavou situací smrt jednoho z manželů. Touto skutečností se již zabýval ve svém rozhodnutí Vrchní soud v Praze ve věci vedené pod sp. zn. KSPH 41 INS 14739/2010, 3 VSPH 574/2011. Vrchním soudem v Praze bylo konstatováno, že jestliže jeden z účastníků společného insolvenčního řízení manželů v jeho průběhu zemřel a ztratil tak způsobilost být jeho účastníkem dle ustanovení § 107 odst. 1 a 3 o.s.ř., nemá insolvenční soud činit jiné úkony, než kterými nastalou překážku dalšího postupu v řízení odstraní. Nejprve má tedy insolvenční soud ze společného insolvenčního řízení věc manžela vyloučit k samostatnému řízení a poté ve věci zemřelého manžela podle ustanovení § 107 odst. 5 o.s.ř. řízení zastavit.

Zajímavý přístup představuje postup, který uplatnil Krajský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 21. 9. 2010, č.j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9. V tomto rozhodnutí Krajský soud v Praze schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře za současného uložení insolvenčnímu správci, aby oddlužení dlužníka prováděl společně s oddlužením dlužníka manžela, jehož oddlužení probíhá v řízení pod sp. zn. 40 INS 5211/2010 a uložil mu, aby zejména v případě, že splátky určené k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné věřitele nebudou postačovat k uspokojení alespoň třiceti procent pohledávek těchto věřitelů, hradil tento rozdíl ze splátek určených k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné věřitele dlužníka manžela.¹²⁵ Oddlužení manželů tedy probíhá v samostatných řízeních a manželé si vypomáhají vzájemně, a to zejména v případě, že by jejich příjmy neumožňovaly splnění zákonné podmínky, aby hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištěné věřitelé, byla vyšší než třicet procent hodnoty jejich pohledávek.¹²⁶

¹²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č.j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21.

¹²⁵ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2010, č.j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9.

¹²⁶ ŘEHÁČEK, O. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7-8, s. 43.

4.5. Zrušení schváleného oddlužení

Ustanovení § 418 IZ upravuje postup, kterým lze zrušit schválené oddlužení dříve, než dojde k jeho splnění. „K tomuto předčasnému ukončení oddlužení může dojít fakticky kdykoli v průběhu realizace schválené formy oddlužení, tj. po schválení a i předtím, než by soud měl přistoupit k vydání rozhodnutí o tom, že bere na vědomí splnění oddlužení.“¹²⁷ Insolvenční soud tak může učinit na základě naplnění některého ze zákonných předpokladů uvedených v ustanovení §418 odst. 1 IZ, a to, jestliže:

- 1) dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení
- 2) se ukáže, že nebude možné splnit podstatnou část splátkového kalendáře
- 3) v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti
- 4) to navrhne dlužník.

Vzhledem k významu uvedeného rozhodnutí, jakož i k prokázání podmínek nutných pro zrušení schváleného oddlužení, je insolvenční soud vždy povinen nařídit jednání. K nařízení jednání a samotnému rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení může soud přistoupit i bez návrhu. To však samozřejmě neplatí pro případ uvedený pod bodem 4). Zjistí-li insolvenční soud skutečnosti odůvodňující zrušení schváleného oddlužení, oddlužení zruší za současného prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Lze předpokládat, že vzhledem k rozsahu povinností dlužníka při jednotlivých formách oddlužení, je mnohem vyšší riziko překlopení oddlužení do konkursu v průběhu plnění oddlužení splátkovým kalendářem.

¹²⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1058.

Ad 1)

Posouzení povinností, které jsou podstatné, závisí na úvaze insolvenčního soudu. Ostatně každé oddlužení je třeba posuzovat samostatně a brát v úvahu odlišné poměry jednotlivých dlužníků. Za porušení podstatné povinnosti dlužníka je například v souladu s Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2010 sp. zn. KSUL 45 INS 3631/2008, 3 VSPH 111/2010-B nutné považovat úkon dlužníka, kterým na úkor věřitelů uvedených v usnesení o schválení splátkového kalendáře poskytuje plnění dalším věřitelům.¹²⁸ Pochopitelně patří mezi podstatné porušení nedodržování splátkového kalendáře, zatajování příjmů a nepřijímání nových závazků.¹²⁹

Ad 2)

Objeví-li se v průběhu oddlužení skutečnost, která osvědčuje, že nebude možné nezajištěným věřitelům uhradit alespoň rozsah třiceti procent jejich pohledávek, měl by insolvenční soud schválené oddlužení zrušit. Insolvenční zákon nedefinuje hranici, kterou má insolvenční soud v daném případě posuzovat.¹³⁰ Vrchní soud v Praze se ve svém usnesení ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. KSHK 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 535/2010-B vyjádřil, že důvodem nemůže být momentální zhoršení příjmové situace dlužníka, která mu v současné době neumožňuje poskytovat věřitelům pojatým do splátkového kalendáře plnění v rozsahu potřebném pro jeho celkové řádné splnění. Musí jít tedy o takovou situaci, kdy je patrné, že dlužník nebude schopen současný nepříznivý vývoj zvrátit, a nebo kdy se mu nepodařilo v rozumném časovém horizontu dosáhnout potřebných výdělků či dalších příjmů.¹³¹

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2010 sp. zn. KSUL 45 INS 3631/2008, 3 VSPH 111/2010-B.

¹²⁹ KOZÁK, J. BUDÍN, P. PACHL, L. *Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají*. 1 vyd. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2008. s. 235.

¹³⁰ KOZÁK, J. BUDÍN, P. PACHL, L. *Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají*. 1 vyd. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2008. s. 235.

¹³¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. KSHK 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 535/2010-B

Ad 3)

Dostane-li se dlužník v době plnění splátkového kalendáře s dalším závazkem do stavu platební neschopnosti, vystavuje se riziku, že insolvenční soud posoudí tuto skutečnost jako důvod ke zrušení schváleného oddlužení.¹³² Zákon předpokládá povinnost insolvenčního soudu zrušit schválené oddlužení pro případy, kdy dlužníku další závazek vznikl v důsledku jeho zaviněného jednání.¹³³

Ad 4)

Návrh na povolení oddlužení může vzít dlužník zpět do doby, než bude rozhodnuto o schválení oddlužení. Následně může s trváním oddlužení disponovat pouze tak, že navrhne zrušení schváleného oddlužení. Insolvenční soud musí na podkladě návrhu dlužníka oddlužení vždy zrušit.¹³⁴

¹³² ZELENKA, J a kol. *Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha: Linde, 2007. s. 634.

¹³³ Za zaviněné jednání se v souladu s ustanovením § 418 odst. 2 presumují případy, kdy k vymožení takovéto pohledávky byl vůči dlužníku nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce.

¹³⁴ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1062.

5. Právní, ekonomické a sociální dopady oddlužení včetně dostupných statistických údajů

Schválené oddlužení končí splněním podmínek, které měly být v rámci dané formy oddlužení realizovány. Aby dlužník úspěšně splnil podmínky oddlužení, musí svým nezajištěným věřitelům uhradit minimálně třicet procent jejich přihlášených pohledávek, pokud s některým dlužníkem nebylo dohodnuto jinak, a zároveň musí plnit i další své povinnosti, které mu ukládá zákon. Na úspěšné splnění oddlužení nemá vliv míra uspokojení zajištěných věřitelů, neboť k jejich uspokojení slouží vždy pouze majetek, který je předmětem zajištění.¹³⁵ U oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty lze o realizaci podmínek oddlužení hovořit po rozvrhovém usnesení, kterému předcházela konečná zpráva a u oddlužení splátkovým kalendářem po uplynutí doby pěti let.¹³⁶ Jestliže dlužník v průběhu insolvenčního řízení neplní podstatné povinnosti nebo se ukáže, že nelze splnit podstatnou část splátkového kalendáře, je to naopak důvodem pro zrušení schváleného oddlužení. O zrušení schváleného oddlužení pojednávám v předchozí kapitole.

Splnění podmínek oddlužení je deklarováno usnesením¹³⁷ insolvenčního soudu vydaným v souladu s ustanovením § 413 IZ. Právní mocí tohoto usnesení končí insolvenční řízení a zanikají i účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Dlužníkovi v takovém případě opět hrozí, že věřitelé se budou domáhat výkonem rozhodnutí nebo exekucí úhrady pohledávek, které nebyly v insolvenčním řízení uspokojeny.

Dlužníku se však dle § 414 IZ naskýtá možnost být osvobozen od zbytku pohledávek, které v insolvenčním řízení nebyly uspokojeny. Této možnosti by měl dlužník využít dříve, než bude proveden případný výkon rozhodnutí nebo exekuce. K osvobození od zbytku dluhů může dojít jen na

¹³⁵ KOZÁK, J. BUDÍN, P. PACHL, L. *Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají*. 1. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o. 2008. s. 237.

¹³⁶ Ukončení oddlužení splátkovým kalendářem před uplynutím doby pěti let přichází v úvahu pouze tehdy, jestliže dlužník uspokojí v plné výši všechny nezajištěné pohledávky uvedené ve schváleném splátkovém kalendáři.

¹³⁷ Usnesení o splnění oddlužení obsahuje dále výrok, kterým se insolvenční správce zproštuje jeho funkce a výrok o odměně za činnost správce a o jeho nákladech.

základě návrhu dlužníka. Žádoucí je, aby dlužník učinil tuto žádost ještě před skončením insolvenčního řízení tak, aby o osvobození od zbytku pohledávek rozhodoval insolvenční soud současně s rozhodnutím o splnění oddlužení, kdy ještě trvají účinky spojené s insolvenčním řízením.

Osvobození od zbytku pohledávek je ve skutečnosti dlužníkův hlavní cíl a je pro něj významnou motivací k plnění povinností v rámci schváleného oddlužení. Osvobození se vztahuje na pohledávky zahrnuté do oddlužení v rozsahu, ve kterém nebyly uspokojeny, ale také na pohledávky, ke kterým se v insolvenčním řízení nepřihlíželo. Dále jsou od placení osvobozeny pohledávky, které nebyly do insolvenčního řízení přihlášeny, ač být přihlášeny mohly. Existují však i pohledávky, na které se osvobození nevztahuje. Osvobození nelze vztáhnout na peněžité trest nebo jinou majetkovou sankci, která byla dlužníkovi uložena pro úmyslný trestný čin v trestním řízení a na pohledávky vzniklé z titulu náhrady škody, která byla způsobena úmyslným porušením právních povinností. Insolvenční zákon nestanoví, že by pohledávky, od jejichž placení byl dlužník osvobozen, zanikly. Lze tedy konstatovat, že účinkem osvobození od placení pohledávek není jejich zánik, ale pouze zánik jejich vymahatelnosti. Tyto pohledávky tak nadále trvají jako naturální obligace.¹³⁸ V soudním řízení takovou pohledávku nelze přiznat a ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako pohledávka promlčená.¹³⁹

Osvobození od splacení zbytků pohledávek může soud provést dokonce i v případě, kdy nezajištění věřitelé získali při oddlužení méně než zákonné minimum třiceti procentní výše jejich pohledávek nebo méně, než se s dlužníkem dohodli. Insolvenční zákon tím řeší případy, kdy dlužník nemohl ovlivnit výši svých příjmů nebo úspěch zpeněžení majetkové podstaty. Dlužník však musí soudu prokázat, že nezavinil stav, kdy nebylo dosaženo požadované hodnoty plnění, a že částka, kterou tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby úpadek dlužníka byl řešen konkursem.

¹³⁸ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 55.

¹³⁹ Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 11. 2010, 29 Cdo 3509/2010.

Proti rozhodnutí o osvobození dlužníka je přípustné odvolání. Aktivní legitimaci k podání odvolání má pouze věřitel, jehož pohledávka byla osvobozením zkrácena. Odvolacím důvodem může být pouze tvrzení, že nejsou splněny podmínky pro přiznání osvobození.

Rozhodnutí insolvenčního soudu o osvobození od placení pohledávek však nemusí být nutně konečné. V prekluzivní lhůtě tří let od právní moci tohoto rozhodnutí, může být osvobození zvráceno. Při zjištění, že ke schválení oddlužení nebo osvobození od placení pohledávek došlo podvodným jednáním, nebo že dlužník poskytl některým věřitelům zvláštní výhody, odejme soud osvobození na základě návrhu některého z dotčených věřitelů. Osvobození dále může ve lhůtě tří let zaniknout ze zákona, jestliže byl průběh oddlužení ovlivněn trestným činem spáchaným dlužníkem.

V případě řešení dlužníkovu úpadku konkursem lze i po řádném proběhnutí insolvenčního řízení očekávat sociální vyloučení dlužníka mimo běžný život společnosti. Po zrušení konkursu lze totiž po dobu deseti let na základě seznamu pohledávek podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zaplacení pohledávek neuspokojených v konkursu. Důsledkem tedy bude stálá nepříznivá sociální a ekonomická situace, při níž dlužník nemá takřka možnost se do běžného života zapojit. Naopak pokud dlužník řádně splní oddlužení a požádá insolvenční soud o osvobození od placení zbytku neuspokojených pohledávek, může začít s čistým štítem. Lze tedy uvést, že na rozdíl od konkursu, oddlužení upřednostňuje sociální aspekt před ekonomickým.

Co se týče využívání institutu oddlužení, tak za rok 2011 podalo návrh na povolení oddlužení 18048 dlužníků. Ke schválení oddlužení nakonec došlo u 10920 dlužníků, přičemž z toho u 10714 dlužníků ve formě splátkového kalendáře a jen u 206 dlužníků bylo schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.¹⁴⁰ Celkově můžeme sledovat v roce 2011 nárůst podaných návrhů na povolení oddlužení oproti roku 2010 v průměru o 81 %. Takovýto vývoj mne přivádí k otázce, zda je nárůst důsledkem většího povědomí občanů o tomto institutu, či zda tato skutečnost svědčí

¹⁴⁰ Viz *Statistika ISIR* [online]. Ministerstvo spravedlnosti, 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/Statisticke_udaje_za_rok_2011.pdf>.

o nárůstu zadluženosti českých domácností. Podle České národní banky má problém se splácením úvěrů (závazků) šestnáct procent domácností v České republice.¹⁴¹ Samozřejmě je nepravděpodobné, že by všechny tyto domácnosti byly v úpadku. Jestliže ke dni 31. 12. 2011 čítal počet obyvatel ČR 10 504 203¹⁴² a budeme-li uvažovat o průměrné domácnosti, jako o domácnosti 2,5 členné, pak se v České republice vyskytuje přibližně 4,2 milionů domácností¹⁴³. Bude-li šestnáct procent z nich mít problém se splátkami úvěrů, pak je počet domácností s problémy roven přibližně 672 tisícům domácností. Z uvedených skutečností vyplývá, že téměř 1,7 milionů lidí má problémy dostát svým závazkům. Vzhledem k tomu, že se jedná o patnáct procent z celkové populace, jsou taková čísla přinejmenším znepokojující.

¹⁴¹ *Zadluženost domácností v ČR podle poznatků ČNB* [online]. ČNB, 2007 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20070525_zadluzenost.pdf>.

¹⁴² Viz *Statistika obyvatelstva* [online]. ČSÚ, 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide>.

¹⁴³ Viz *Domácnosti podle postavení osoby v čele* [online]. ČSÚ, 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z:

<[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/\\$File/3012111a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/$File/3012111a.pdf)>.

6. Srovnání úpravy oddlužení v České republice s úpravou ve Spojených státech Amerických, Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, Spolkové republice Německo

Rekodifikace českého úpadkového práva byla před přijetím insolvenčního zákona dlouhodobě zdůrazňována, neboť předešlá právní úprava obsažená v ZKV byla obecně hodnocena jako myšlenkově zastaralá a praxi málo vyhovující.¹⁴⁴ Přerušení vývoje úpadkového práva na území České republiky po dobu delší než čtyřicet let, zapříčiněné vlivem socialismu¹⁴⁵, však logicky vyústilo v nutnost hledat inspiraci v zahraničních právních úpravách. Tvůrci insolvenčního zákona hledali zdroj v právních řádech, kde úpadkové řízení prošlo určitým kvalitativním vývojem, tedy v zemích jako jsou například Spojené státy Americké, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Spolková republika Německo. Institut oddlužení má pak předlohu především v německém a americkém právním řádu, resp. je kombinací obou právních úprav.

6.1. Úprava oddlužení ve Spojených státech Amerických

Ústava Spojených států Amerických v článku 1, oddílu 8 a bodu 4 dává pravomoc kongresu k vydání jednotných zákonů o úpadku na celém území Spojených států Amerických a z tohoto důvodu se vlastní úpadkové řízení řídí federálním právem a spadá do kompetence federálních soudů.¹⁴⁶ Právní úprava úpadkového práva je tedy součástí The Code of Laws of the United states of America (zkráceně nazýván United States Code), který

¹⁴⁴ např. KRČMÁŘ, Zdeněk. *Zákon o konkursu a vyrovnání: úplné znění zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů : poznámkové vydání s judikaturou k novele č. 105/2000 Sb., účinné k 1.5.2000*. 1. vyd. Praha: IFEC s.r.o., 2000. s. 1.

¹⁴⁵ Typickým znakem socialistických států je monopolistická státní ekonomika s centrálně plánovaným hospodářstvím, kdy cílem je udržovat vyrovnanou obchodní bilanci. Socialistický stát nepotřeboval řešení úpadku, neboť případný úpadek byl řešen administrativně podle předpisů regulujících plánované hospodářství.

¹⁴⁶ MRÁZEK, J. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce*. 2004, č. 12, s. 9.

představuje souborný řád federálních právních norem. United States Code je členěn do tzv. Titles, přičemž Title 11 představuje United States Bankruptcy Code (Americký kodex úpadkového práva, dále jen „Úpadkový kodex“). Úpadkový kodex byl přijat v roce 1978 a nahradil Chandler Act z roku 1938.¹⁴⁷

Oddlužení se nejvíce přibližuje řešení úpadku, které je uvedeno v kapitole 13 Úpadkového kodexu – Adjustment of debts of an individual with regular income (známý jako Individual debt adjustment – vyrovnání dluhů jednotlivce). Obdobně jako u oddlužení umožňuje tento institut řešit úpadek pouze určenému okruhu osob, a to pod dohledem insolvenčního soudu. Cílem kapitoly 13 je umožnit dlužníku po splnění soudem schváleného plánu návrat do běžného života bez nutnosti prodeje jeho majetku. Jedná se tedy o řešení úpadku rehabilitací¹⁴⁸ a jde o protiklad k řešení úpadku podle kapitoly 7, kde je hlavním cílem zpeněžení majetku dlužníka a přerozdělení výtěžku věřitelům, tedy naprostá likvidace – total liquidation bankruptcy.¹⁴⁹

Kapitola 13 je použitelná pouze pro fyzické osoby s pravidelným příjmem a se závazky střední velikosti.¹⁵⁰ Základním předpokladem je schopnost dlužníka odvádět ze svých budoucích příjmů splátky věřitelům, obvykle po dobu 3 až 5 let.¹⁵¹ Podle kapitoly 13 se příjmem rozumí: příjem ze závislé činnosti, samostatné výdělečné činnosti, sociálního zabezpečení a dávek v pracovní neschopnosti, výnosy z úroků, důchodový příjem a jakýkoliv jiný zdroj (např. příspěvek rodinných příslušníků). Jak již bylo výše naznačeno, Úpadkový kodex umožňuje využít kapitoly 13 pouze za předpokladu, že jsou splněny limitní výše závazků. Nezajištěné závazky nesmí přesahovat částku \$ 360,475.00 (slovy: tři sta šedesát tisíc čtyři sta sedmdesát pět amerických dolarů) a zajištěné závazky částky \$ 1,081,400.00 (slovy: jeden milion osmdesát jedna tisíc čtyři sta

¹⁴⁷ BHANDARI, J. WEISS, L. *Corporate Bankruptcy: economic and legal perspectives*. Cambridge university press, 1996. s. 457.

¹⁴⁸ MRÁZEK, J. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce*. 2004, č. 12, s. 10.

¹⁴⁹ JACKSON, T. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: Beard Books, 1986, s. 272.

¹⁵⁰ RABAN, P. Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systémech. *Právní rozhledy*. 2002, č. 9, s. 429.

¹⁵¹ WHITE, M. *Why Don't More Households File for Bankruptcy?* [online]. [cit. 25.2.2012.]. Dostupné z: <<http://www.econ.ucsd.edu/~miwhite/white-jleo-reprint.pdf>>.

amerických dolarů).¹⁵² Na rozdíl od řešení úpadku oddlužením dle IZ tedy Úpadkový kodex stanovuje hranici výše závazků. Má-li dlužník závazky vyšší hodnoty, nemůže kapitoly 13 k řešení svého úpadku využít.

Aby mohl dlužník využít kapitoly 13, je rovněž vyžadováno, aby dlužník absolvoval autorizované finanční poradenství po dobu nejméně 180 dní před podáním návrhu na řešení úpadku. Jestliže nebude poradenství absolvováno nebo bude ukončeno v důsledku protiprávního jednání dlužníka, nemůže dlužník kapitoly 13 využít.

Soudem schválený plán musí obsahovat řadu požadavků, které jsou blíže specifikovány v § 1325. Klíčovým požadavkem je, aby byl dlužník schopen uspokojit pohledávky nezajištěných věřitelů v rozsahu, v jakém by byly uspokojeny v případě, že by byl řešen úpadek dlužníka podle kapitoly 7. V případě splnění podmínek dle schváleného plánu soud dlužníka osvobodí od zbytku dluhů.

Za zajímavé pokládám zmínit možnost tzv. „hardship discharge“, která dává dlužníku možnost při splnění zákonem požadovaných podmínek požádat soud, aby ukončil insolvenční řízení a osvobodil jej od zbytku závazků dříve, než bylo podle schváleného plánu předpokládáno. Využitelnost hardship discharge je omezena na případy, kdy dlužník nezavinil nemožnost dokončení schváleného plánu (např. v důsledku nemoci nebo zranění nemá dlužník dostatečné příjmy, aby odváděl srážky dle plánu), přičemž věřitelům již byla splacena část pohledávek, jakou by dostali v případě řešení úpadku podle kapitoly 7. Na rozdíl od řešení úpadku oddlužením ve formě splátkového kalendáře, který vždy trvá po dobu 5 let a nelze jej zkrátit¹⁵³, je možné při splnění zákonem požadovaných podmínek ukončit insolvenční řízení dle kapitoly 13 před uplynutím doby stanovené ve schváleném plánu.

Na závěr si dovoluji konstatovat, že obecným principem amerického úpadkového práva je rychlé řešení úpadku subjektů a jejich návrat do ekonomického života. Americké úpadkové právo je tedy jakýmsi protipólem

¹⁵² § 109e United States Bankruptcy Code

¹⁵³ Výjimkou je situace kdy dlužník splatí celou výši přihlášených pohledávek před uplynutím pěti let.

evropského úpadkového práva, kde je na prvním místě uspokojení věřitelů.¹⁵⁴ Přestože Americké úpadkové právo obsahuje řadu inspirativních právních nástrojů, např. výše zmíněný hardship discharge, souhlasím se stanoviskem JUDr. Josefa Mrázka, DrSC., že aplikace těchto nástrojů v evropském kontinentálním systému by byla problematická, neboť celková koncepce Amerického úpadkového práva je „šita na míru“ tamějšímu právnímu systému.¹⁵⁵

6.2. Úprava oddlužení ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska

Základní úpravu úpadkového práva obsahuje Insolvency Act 1986, který byl přijat Parlamentem Spojeného království dne 25. 7. 1986 pod kapitolou 45. Oddlužení se v anglickém právu podobá především institut Individual Voluntary Arrangements (dále jen „IVA“), který lze uplatnit na území Anglie, Walesu a v Severním Irsku. Ve Skotsku umožňuje právní úprava aplikovat institut obdobný, tzv. Protected trust deed. Právní úprava IVA je obsažena v části VIII. Insolvency Act 1986.

IVA představuje alternativu k řešení úpadku konkursem. Ve skutečnosti se jedná o dohodu o plnění závazků uzavřenou z podnětu dlužníka mezi ním a věřiteli. Dohoda je uzavírána za součinnosti osoby obdobné našemu insolvenčnímu správci (tzv. insolvency practitioner)¹⁵⁶, přičemž není potřeba autoritativního rozhodnutí soudu¹⁵⁷.

Obecně je ovšem potřeba vycházet ze skutečnosti, že IVA musí být pro nezajištěné věřitele výhodnější než řešení dlužníkovy úpadku konkursem, protože po řádném splnění IVA je dlužník osvobozen od

¹⁵⁴ KUDELOVÁ, M. Druhy úpadku v USA. *Konkursní noviny*. 2002, č. 9. s. 6.

¹⁵⁵ MRÁZEK, J. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce*. 2004, č. 12, s. 10.

¹⁵⁶ Insolvenčnímu správci je přiznána vyšší autorita, než je tomu v České republice. Představuje subjekt s pravomocemi, které přísluší v České republice částečně soudu. Soud plní především funkci dohledu.

¹⁵⁷ Absenci rozhodnutí soudu nevnímám jako nedostatek, neboť je třeba brát v úvahu odlišnosti celého právního systému.

placení zbytku závazků. Oproti tomu v případě řešení úpadku konkursem je rozprodán veškerý dlužníkův majetek a pohledávky věřitelů nezanikají.

Zásadním rozdílem oproti oddlužení v insolvenčním zákoně je možnost využití tohoto institutu i pro podnikatele. Zákon vyžaduje splnění následujících podmínek: 1) dlužník musí být neschopen plnit své závazky; 2) závazky musí dosahovat minimální výše £ 15,000; 3) dlužník musí mít alespoň tři různé pohledávky a dva různé věřitele; 4) dlužník musí být zaměstnán nebo podnikat. Zároveň by měl být garantován minimální rozsah uspokojení pohledávek věřitelů ve výši dvaceti pěti procent.

Návrh IVA sestaví dlužník společně s insolvenčním správcem, kterému je povinen sdělit veškeré informace o svých závazcích a majetku.¹⁵⁸ Sestavený návrh, který může být oproti oddlužení mnohem flexibilnější (umožňuje provádění splátek z příjmu dlužníka, prodejem kapitálu, plněním od třetích osob), je následně zaslán věřitelům. Věřitelé zpravidla s návrhem souhlasí, neboť si jsou vědomi skutečnosti, že dlužník má možnost řešit svůj úpadek konkursem, kdy je pravděpodobné, že obdrží daleko menší část svých pohledávek. Obecně platí, že IVA se týká především nezajištěných věřitelů. Zajištěných věřitelů se týká pouze tehdy, jestliže se do procesu dobrovolně zapojí. O schválení návrhu IVA rozhoduje schůze věřitelů – pro schválení je třeba 75% hlasů počítaných podle výše pohledávek.

Po schválení dohody je uloženo insolvenčnímu správci, aby dohlížel nad plněním podmínek IVA a přerozděloval splátky od dlužníka mezi věřitele. Uzavření IVA se zveřejňuje v rejstříku (Personal Insolvency Register).¹⁵⁹ Jakmile dlužník splní IVA, je osvobozen od placení zbytku závazků.

IVA je svým charakterem podobná oddlužení. Mám-li však blíže srovnat oba instituty, jsem toho názoru, že IVA umožňuje věřitelům lépe prosazovat jejich vůli, když schválení IVA je čistě v jejich kompetenci.

¹⁵⁸ Alternatives to bankruptcy. *The Insolvency Service* [online]. [cit. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://www.bis.gov.uk/assets/bispartners/insolvency/docs/publication-word/alternativesto_bankruptcy.doc>.

¹⁵⁹ Do Personal Insolvency Register je možné nahlédnout na www.insolvency.gov.uk. Před datem 6. 4. 2009 se IVAs zveřejňovaly v místních tiskovinách.

V případě oddlužení přísluší schválení insolvenčnímu soudu a věřitelé se podílejí jen na hlasování o způsobu provedení.

6.3. Úprava oddlužení ve Spolkové republice Německo

Základním právním předpisem německého úpadkového práva je insolvenční řád (Insolvenzordnung vom 5. 10. 1994, BGBl I S. 2866, zuletzt geändert durch Artikel 19 des Gesetzes vom 20. 12. 2011, BGBl. I S. 2854 – dále jen „InsO“). Při srovnání německé a české úpravy úpadkového práva jsem došel k názoru, že obě právní úpravy si jsou velmi podobné. Oddlužení se nejvíce přibližuje institut Restschuldbefreiung (osvobození od zbytku dluhů), který spočívá v obecné možnosti dlužníka – fyzické osoby požádat soud o osvobození od povinnosti uhradit zbytek neuspokojených pohledávek insolvenčních věřitelů a dále tzv Verbraucherinsolvenz (spotřebitelská insolvence jako zvláštní druh řízení určený fyzickým osobám nepodnikatelům).

Restschuldbefreiung umožňuje dlužníku – fyzické osobě, požádat soud, aby po dokončení konkurzního řízení byl osvobozen od povinnosti uhradit zbytek pohledávek neuspokojených v insolvenčním řízení. Žádost musí být učiněna současně s podáním insolvenčního návrhu nebo ve lhůtě do dvou týdnů od okamžiku, kdy dlužníku bylo doručeno upozornění soudu na tuto možnost. K žádosti musí dlužník připojit prohlášení, jímž se zaváže, že po dobu šesti let od zahájení konkurzního řízení bude odvádět opatrovníku stanovenému soudem určenou část svých příjmů ze zaměstnání nebo obdobného poměru, kterou opatrovník použije na uspokojení části jeho závazků.¹⁶⁰ Žádost soud zamítne, pokud to navrhne věřitel a zároveň bude splněn alespoň jeden z předpokladů uvedených v § 290 InsO (např. dlužník spáchal trestný čin v insolvenčním řízení, v posledních 10 letech před návrhem na zahájení řízení bylo dlužníkovi osvobození zamítnuto, uváděl nepravdivé informace o své finanční situaci se snahou obohatit se). Jestliže nejsou dány důvody pro zamítnutí žádosti

¹⁶⁰ SKŘIVÁNKOVÁ K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva-část III. *Konkursní noviny*. 2010, č. 24-25, s. 5.

dlužníka, soud Restschuldbefreiung povolí a současně určí opatrovníka, jehož prostřednictvím jsou jednou ročně vypláceny věřitelům inkasované příjmy od zaměstnavatele dlužníka. Dlužník má po dobu šesti let obdobné povinnosti jako v oddlužení dle insolvenčního zákona. Porušení povinností ze strany dlužníka může zapříčinit, že návrh na osvobození od zbytku dluhů soud následně při ukončení konkurzního řízení zamítne a věřitelé se po skončení insolvenčního řízení budou moci uchýlit k obvyklým právním nástrojům, jimiž jsou vymáhány pohledávky.

Verbraucherinsolvenz je zvláštním druhem německého insolvenčního řízení, které je určeno fyzickým osobám nepodnikatelům a fyzickým osobám, které bývaly podnikatelé a mají méně než dvacet věřitelů a zároveň nejsou proti nim uplatňovány žádné nároky z pracovněprávních vztahů, nároky správců daně nebo orgánů sociálního zabezpečení. Na rozdíl od insolvenčního zákona ukládá InsO dlužníkovi, aby se před podáním insolvenčního návrhu pokusil vyrovnat své závazky mimosoudní cestou a tím je insolvenční řízení v případě spotřebitelů považováno za ultima ratio. K insolvenčnímu návrhu tedy musí dlužník přiložit zprávu o neúspěšném mimosoudním řešení vypracovanou osobou, kterou určuje legislativa jednotlivých spolkových zemí. Nejčastěji touto osobou bývá advokát. Dlužnický návrh na zahájení Verbraucherinsolvenz musí dále obsahovat také žádost o Restschuldbefreiung nebo prohlášení, že jej nebude požadovat, seznam majetku, příjmů, věřitelů, pohledávek a plán vyrovnání dluhů. Soud následně obešle všechny známé dlužníkovy věřitele a určí jim lhůtu na přijetí plánu na vyrovnání dluhů. Jestliže do uplynutí této lhůty nikdo z věřitelů nic proti plánu nenamítne, má se za to, že byl přijat a je dále postupováno dle právní úpravy pro vyrovnání obsažené v ustanovení § 794 Spolkového občanského soudního řádu. Pokud věřitelé plán nepřijmou, zahájí soud spotřebitelské řízení, které je oproti klasickému konkursnímu řízení zjednodušené.

7. Očekávaný legislativní vývoj a úvahy de lege ferenda

Přestože současná právní úprava oddlužení plní svoji funkci, o čemž svědčí i velký počet probíhajících oddlužení, nelze jistě říci, že je tato úprava optimální či snad dokonce ideální.

Jako problematické se v současné platné právní úpravě jeví několik okruhů otázek, které jsou nastíněny níže, a jež by měly být řešeny zejména v souvislosti s přijetím novely insolvenčního zákona.

Předně je zapotřebí zamyslet se nad ustanovením § 389 IZ, určujícím okruh subjektů, kterým je umožněno využít k řešení úpadku institut oddlužení. Z formálního výkladu ustanovení § 389 IZ vyplývá, že oddlužení je omezeno na nepodnikající subjekty. S cílem rozptýlit pochybnosti o tom, kým se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 IZ rozumí dlužník, který není podnikatelem, vydala expertní pracovní skupina pro insolvenční právo své stanovisko, ve kterém uveřejnila, že za osobu aktivně legitimovanou k řešení úpadku oddlužením je fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky vzešlé z jejího podnikání. Přesto však, jak bylo uvedeno v podkapitole 3.2.2.1, Nejvyšší soud České republiky připustil, že některé menší závazky z podnikání nejsou překážkou pro povolení oddlužení, resp. k jeho schválení. Podle ustálené judikatury Vrchního soudu v Praze lze v probíhajícím oddlužení pokračovat, i když si dlužník v rámci plnění povinnosti dle § 412 odst.1, písm. a) IZ začal příjmy obstarávat podnikáním po marném úsilí o získání jiného zaměstnání.

Je tedy nutné konstatovat, že vymezení okruhu subjektů v insolvenčním zákoně nenapomáhá právní jistotě a jistotě očekávaného soudního rozhodnutí. V souvislosti s předmětným rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky, kterým byly do oddlužení připuštěny fakticky nepodnikající osoby s drobnými závazky z podnikání, je více než zřejmé, že by oddlužení mělo být rozšířeno i na drobné podnikatele – živnostníky, s nimiž počítala původní koncepce insolvenčního zákona.

Mám za to, že vyloučení drobných podnikatelů z dobrodiní institutu oddlužení není opodstatněné, neboť jsou to právě oni, kteří se významně podílejí na prosperitě a stabilitě státu, přitom jsou nejvíce vystaveni negativním důsledkům výkyvů nabídky a poptávky či působení konkurence. Podle mého názoru neobstojí ani argument, že by si tito podnikatelé úmyslně vytvářeli podmínky pro vstup do oddlužení, ve snaze získat pro sebe neoprávněnou výhodu nebo poškodit konkurenci, neboť zabránit takovým excesům legislativní cestou by neměl být problém – již dnes platí zásada „jedno oddlužení jen jednou za život“ či vyluka pro „nepoctivý záměr dlužníka“, nehledě k nebezpečí trestního postihu.

Úskalí přináší určitě stále i vyhotovení návrhu na povolení oddlužení. Pro práva neznalé dlužníky je celkem složité vyplnit formulář návrhu na povolení oddlužení a zpracovat příslušné přílohy se všemi předepsanými náležitostmi. Mnohdy pak dlužník z důvodu absence zákonné náležitosti skončí v konkursu. V tomto ohledu mám za to, že je namístě nechat se inspirovat právní úpravou ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, kde návrh na Individual Voluntary Arrangement zpracovává dlužník za součinnosti osoby obdobné našemu insolvenčnímu správci. V jistém ohledu by se v tomto případě jako problematické mohlo jevit, kdo bude hradit náklady insolvenčnímu správci za zpracování návrhu na povolení oddlužení. Dlužníci se vzhledem k tíživé ekonomické situaci zpravidla neobracejí s žádostí na zpracování návrhu na povolení oddlužení na advokáty, neboť výše odměny advokáta by byla pro dlužníky neakceptovatelná. Přesto však s ohledem na složitost zpracování návrhu hledají pomoc u neerudovaných subjektů, jejichž odměna je nižší. I tak ale tato odměna činí v řádu několik tisíc korun a vypracovaný návrh není mnohdy bezvadný. Na místo toho by dlužník zaplatil tuto odměnu insolvenčnímu správci.

Další problémový okruh, který by měl být napraven novelou insolvenčního zákona, spatřuji v disproporci mezi zákonem a praxí v případě řešení oddlužení manželů. Dikci samotného insolvenčního zákona odpovídá oddělené oddlužení manželů, neboť není přípustné kolektivní řešení úpadku. Praxe některých insolvenčních soudů, jak již bylo naznačeno v podkapitole 5.4.4., však směřuje k jinému řešení – vedení

společného řízení. V takto řešených případech ovšem může vyvstat řada nespravedlivě řešitelných situací. Mám na mysli například situaci, kdy při schváleném oddlužení splátkovým kalendářem jeden z manželů podstatným způsobem poruší své povinnosti, což by mělo za následek zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu. Bude potom prohlášen konkurs i na druhého z manželů, jehož úpadek je řešen v rámci společného řízení?

V případě řešení dlužníkovra úpadku oddlužením ve formě splátkového kalendáře je problematická pevně stanovená délka pěti let trvání schváleného oddlužení. Po celých pět let je tak z příjmů dlužníka nezajištěným věřitelům odevzdáváno cokoliv, co dlužník vydělá nad rámec nezabavitelné částky. Dle platné právní úpravy nemůže být schválené oddlužení skončeno dříve, ledaže dlužník splatil sto procent pohledávek nezajištěných věřitelů. Pro dlužníka je zcela demotivující, aby zvyšoval své příjmy, neboť by plnil věřitelům nad zákonem stanovenou minimální třiceti procentní hranici, které je nutné dosáhnout pro osvobození od placení zbytku pohledávek. Případná snaha dlužníka by tedy byla pouze ve prospěch věřitelů. Vhodným řešením by byla dohoda s věřiteli, dle které by bylo možné po obdržení určené procentní části pohledávek schválené oddlužení skončit před uplynutím pěti let.

Závěr

Řešení úpadku dlužníka pomocí instrumentů českého právního řádu spočívá v tom, že se děje především prostřednictvím řízení před soudem. Úpadek lze řešit i mimoprocením řízením, a to například prostřednictvím narovnání podle ustanovení § 585 OZ. Mimoprocením řešení úpadku ovšem vždy předpokládá výslovně projednaný souhlas všech zúčastněných osob a z tohoto důvodu nebývá příliš časté. Řešení úpadku prostřednictvím řízení před soudem je tak v České republice řešením obvyklým a typickým.

Právní úprava řešení úpadku dlužníka soudním řízením je obsažena v insolvenčním zákoně. Soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek, je nazýváno insolvenční řízení.

Insolvenční řízení lze obecně charakterizovat jako kolektivní řízení, jehož účelem je uspořádání majetkových vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli. Specifickým způsobem řešení úpadku dlužníka v rámci insolvenčního řízení je institut oddlužení, jehož výkladem se zabývala tato práce.

O institut oddlužení byly zákonodárcem doplněny právní nástroje řešení úpadku především v souvislosti s potřebou reagovat na rostoucí míru zadluženosti českých domácností. Tvůrci insolvenčního zákona našli předlohu k tomuto institutu v německém a americkém právním řádu.

Oddlužení se od účinnosti insolvenčního zákona stalo značně využívaným řešením úpadku. Tuto skutečnost dokládá především počet podaných návrhů na povolení oddlužení. Dle mého názoru vzbuzuje institut oddlužení u dlužníků zájem především z toho důvodu, že jim na rozdíl od konkursu umožňuje nový start bez zátěží. Po řádném splnění stanovených podmínek totiž mohou dlužníci požádat o osvobození od zbytku dluhů.

Aby bylo možné oddlužení jakožto sanační způsob řešení úpadku využít, stanovuje insolvenční zákon celou řadu podmínek. Oddlužení bylo původně koncipováno jako řešení platební neschopnosti i pro drobné podnikatele (rodinné firmy), projednáním v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky však došlo k omezení na nepodnikající

subjekty, fyzické a právnické osoby. Mezi další základní zákonnou podmínku pro využití institutu oddlužení řadíme dlužníkovu povinnost uhradit věřitelům minimálně třicet procent jejich pohledávek. Insolvenční soud se musí zabývat i tím, zda návrhem na povolení oddlužení není dlužníkem sledován nepoctivý záměr. Nedostatek kterékoliv zákonné podmínky povede v konečném důsledku k řešení dlužníkovu úpadku konkursem.

Jak již bylo výše naznačeno, oddlužení je relativně nový způsob řešení dlužníkovu úpadku. Právě této skutečnosti přičítám některé problémy a nejasnosti, které právní úprava tohoto institutu přináší a na které jsem se snažil v této práci upozornit. Zároveň jsem se snažil poukázat na judikaturu soudů, která se snaží nejasné otázky zodpovídat.

Resume

On 1st January 2008 came into force the act No. 182/2006 Coll. on Insolvency and its Resolution (Insolvency Act) which replaced the act No. 378/1991 Coll., on Bankruptcy and Composition. The Insolvency Act introduces unified insolvency proceedings for all kinds of resolution of insolvency. In addition to bankruptcy as a traditional and liquidating form on insolvency resolution the Insolvency Act gives new opportunities to solve insolvency.

New forms of insolvency resolutions are reorganization and discharge of debts. Both of these new forms might be more profitable for debtors as well as for his creditors because they represent preservation methods of insolvency resolution.

The institute discharge of debts, which this work deals with, is established for a limited group of subjects. Original layout of this act had allowed small-scaled entrepreneur to use institute discharge of debts. However legislator passed the Insolvency Act worded as follows: Debtor who isn't entrepreneur can ask insolvency court for solving his insolvency or impending insolvency by using institute discharge of debts. So discharge of debts can be basically used only for non-entrepreneurial natural persons and non-entrepreneurial legal persons.

Its purpose is mainly to provide debt relief to debtors who want to solve their debts and have honest intentions. After fulfilling conditions demanded by the Insolvency Act, there is given a possibility to the debtors to request for forgiving the rest of their debts. The institute discharge of debts allows debtors to begin anew. It's possible to pronounce that discharge of debts does not follow only the highest possible degree of satisfaction of creditors, which is the overall objective of insolvency law, but also includes asocial element. Institute discharge of debts responds especially to the rapidly growing indebtedness of Czech households.

Fundamental prerequisite for forgiving the rest of debtor's debts is unsecured creditors' satisfaction in the range of at least thirty percent of

their claims. Insolvency court must also deal with the question whether the debtor doesn't pursue a dishonest purpose with a petition for discharge of debts, or watch as the debtor approaches to the existing insolvency proceedings. The lack of any statutory conditions will ultimately lead to resolution of the debtor's insolvency by bankruptcy.

The aim of this thesis was to give an analysis of the institute discharge of debts and its legal conditions. Because discharge of debts is relatively a new method of solving debtor's insolvency, the legislation of this institute is provided by some ambiguities and several problems. This thesis was trying to bring attention to these problems by referring to practice of the insolvency courts.

Seznam použitých pramenů

Literatura:

- BHANDARI, J. WEISS, L. *Corporate Bankruptcy: economic and legal perspectives*. Cambridge university press, 1996. 559 s. ISBN 0-521-45717-3.
- COULANGES, F. *Antická obec: [studie o kultu, právu a institucích starého Řecka a Říma]*. Praha: SOFIS, 1998. 392 s. ISBN 80-902439-7-5.
- HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 1488 s.
- JACKSON, T. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: Beard Books, 1986, 287 s. ISBN 1-58798-114-9.
- JOHNSON, P. *Dějiny židovského národa*. 1. Vyd. Řevnice: Rozmluvy, 1995. 591 s. ISBN 80-85336-31-6.
- KNAPP V. *Teorie práva*. 1. vyd, Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsob jeho řešení (insolvenční zákon)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 1076 s. ISBN 978-80-7179-595-7.
- KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Bek, 2010. 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2.
- KOZÁK, J. BUDÍN, P. PACHL, L. *Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají*. 1. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o. 2008. 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3.
- KRČMÁŘ, Zdeněk. *Zákon o konkursu a vyrovnání: úplné znění zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů: poznámkové vydání s judikaturou k novele č. 105/2000 Sb., účinné k 1.5.2000*. 1. vyd. Praha: IFEC s.r.o., 2000. 295 s. ISBN 80-864-1201-6.
- MALÝ, K a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Vyd. Praha: Linde, 2003. 673 s. ISBN 80-7201-433-1.
- MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávniky*. 2. vyd. Praha: Linde, 2011. 440 s. ISBN 978-80-7201-862-8.

- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 472 s. ISBN 978-807-3573-294.
- SCHELLE K. a kol. *Právní dějiny: systém a instituce*. 1vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 1143 s. ISBN 978-80-7380-043-7.
- SCHELLE, Karel. *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2006. 124 s. ISBN 80-87071-04-2.
- SCHELLEOVÁ, I. *Základy insolvenčního práva*. 1 vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 322 s. ISBN 978-80-87071-88-5.
- SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6.
- WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6 vyd. Praha: Linde, 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.
- ZELENKA, J a kol. *Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha: Linde, 2007. 687 s. ISBN 978-807-2016-570.
- ZOULÍK, František. *Zákon o konkursu a vyrovnání: komentář*. 3. vyd., Praha: C.H. Beck, 1998. 284 s. ISBN 80-7117-9103-2.

Články:

- BOULOVÁ, Hana. Aktuální problémy institutu oddlužení a oddlužení manželů. *Daňová a hospodářská kartotéka (DHK)*. 2010, č. 14-15, s. 50.
- DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, č. 2, s. 56.
- HAVEL, B. Črta o oddlužení. *Zpravodaj Jednoty českých právníků*. 2008, č. 1, s. 41.
- HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 50.
- HOLEŠÍNSKÝ, P., STRNAD, M. Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2008, č. 1, s. 12.
- KAVAN, P. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*. 2008, č. 12, s. 434.
- KOZÁK, J. Nové úpadkové právo v České republice. *Právní zpravodaj*. 2008, č. 2, s. 3.

- KOZÁK, J. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 1., s. 18.
- KUDELOVÁ, M. Druhy úpadku v USA. *Konkursní noviny*. 2002, č. 9, s. 6.
- MLEJNKOVÁ, I. Insolvenční řízení v soudní judikatuře III. – záloha na náklady řízení. *Obchodní právo*. 2011, č. 19, s. 20.
- MRÁZEK, J. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce*. 2004, č. 12, s. 1.
- RABAN, P. Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systémech. *Právní rozhledy*. 2002, č. 9, s. 429.
- ŘEHÁČEK, O. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7-8, s. 43.
- SIGMUND, A. Přihlašování pohledávek do insolvence- doma i v zahraničí. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 12, s. 33.
- SKŘIVÁNKOVÁ K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva- část III. *Konkursní noviny*. 2010, č. 24-25, s. 5.

Elektronické prameny:

- Alternatives to bankruptcy. *The Insolvency Service* [online]. [cit. 10.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.bis.gov.uk/assets/bispartners/insolvency/docs/publication-word/alternativestobankruptcy.doc>>.
- *Domácnosti podle postavení osoby v čele* [online]. ČSÚ, 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/\\$File/3012111a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/$File/3012111a.pdf)>.
- PACHL, L. *Oddlužení: nový fenomén úpadkového práva* [online]. [cit. 28.2.2012.]. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-novy-fenomen-upadkoveho-prava-50098.html>>.
- *Statistika obyvatelstva* [online]. ČSÚ, 2012 [cit. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide>.
- Výkladové stanovisko č. 2 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo [online]. 3.7.2008 [cit. 28.2.2012]. Dostupné z: <http://www.insolvencnizakon.cz/downloads/vykladove_stanovisko_02_2008.pdf>

- WHITE, M. *Why Don't More Households File for Bankruptcy?* [online]. [cit. 25.2.2012.]. Dostupné z: <<http://www.econ.ucsd.edu/~miwhite/white-jleo-reprint.pdf>>.

Zákony:

- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).
- Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
- Insolvency Act 1986.
- Insolvenzordnung (InsO) vom 5. 10. 1994, BGBl I S. 2866, zuletzt geändert durch Artikel 19 des Gesetzes vom 20. 12. 2011, BGBl. I S. 2854.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. 6. 2000 o boji proti opožděným platbám v obchodních transakcích.
- United States Bankruptcy Code - Title 11 of the Code of Laws of the United States of America.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční soudy a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 378/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v původním znění.
- Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura:

- Nález pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. PL. ÚS 14/10, vyhlášené jako zákon. č. 241/2010 Sb., nález Ústavního soudu ze dne 1. července 2010 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Nález pléna Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 19/09 ve věci návrhu Vrchního soudu v Olomouci na zrušení ustanovení § 399 odst. 2 části věty druhé za středníkem zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon); nález byl vyhlášen pod č. 260/2010 Sb.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 11. 2010, 29 Cdo 3509/2010.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. KSBR 24 INS 4176/2008.
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. KSPH 1527/2009-B-8.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 9. 2003 sp. zn. 29 Odo 564/2001.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 1. 2007, sp.zn. 29 Odo 1121/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 9. 2008. sp. zn. KSBR 38 INS 735/2008, 29 NSČR 4/2008-P11-12.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. KSBR 31 INS 1583/2008, 29 NSČR 7/2008-A, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 91/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSČR 1/2008, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 88/2010.

- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. KSUL 43 INS 2864/2008, 29 NSČR 11/2009-B.
- Usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996 sp. zn. Pl. ÚS-st-1/96, uveřejněné ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. KSBR 40 INS 2487/2008, 2 VSOL 119/2008-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. KSBR 40 INS 4970/2009, 2 VSOL 264/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 2460/2010, 2 VSOL 184/2010-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 10. 2010, sp. zn. KSOS 13 INS 2847/2010, 2 VSOL 366/2010-B-22.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 3. 2008, sp. zn. KSUL 43 INS 384/2008, 1 VSPH 7/2008-A, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 12/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2008, sp. zn. KSUL 46 INS 3462008, 1 VSPH 9/2008-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. KSUL 45 INS 150/2008, 1 VSPH 94/2008-P16, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. KSUL 44 INS 1893/2008, 1 VSPH 96/2008-A, 1 VSPH 110/2008-A, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 10/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. KSHK 40 INS 2900/2008, 1 VSPH 165/2008-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 11. 2008 sp. zn. MSPH 95 INS 1618/2008, 2 VSPH 184/2008.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 12. 2009, sp. zn. KSPH 1527/2009, 2 VSPH 474/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č.j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. KSHK 40 INS 4891/2009, 1 VSPH 699/2009-A.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 2010 sp. zn. KSLB 76 INS 2547/2009, 1 VSPH 738/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2010 sp. zn. KSUL 45 INS 3631/2008, 3 VSPH 111/2010-B.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. MSPH 95 INS 7377/2009, 3 VSPH 68/2010-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. KSHK 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 535/2010-B.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2010, sp. zn. KSPH 38 INS 2035/2010, 3 VSPH 286/2010-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 2010, sp. zn. KSUL 44 INS 3832/2010, 3 VSPH 411/2010-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 10. 2010, sp. zn. KSCB 25 INS 7437/2010, 3 VSPH 909/2010-A.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 1. 2011, sp. zn. KSLB 76 INS 4801/2010, 3 VSPH 639/2010-B-14.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. KSPH 40 INS 10341/2010, 3 VSPH 325/2011-B.